

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

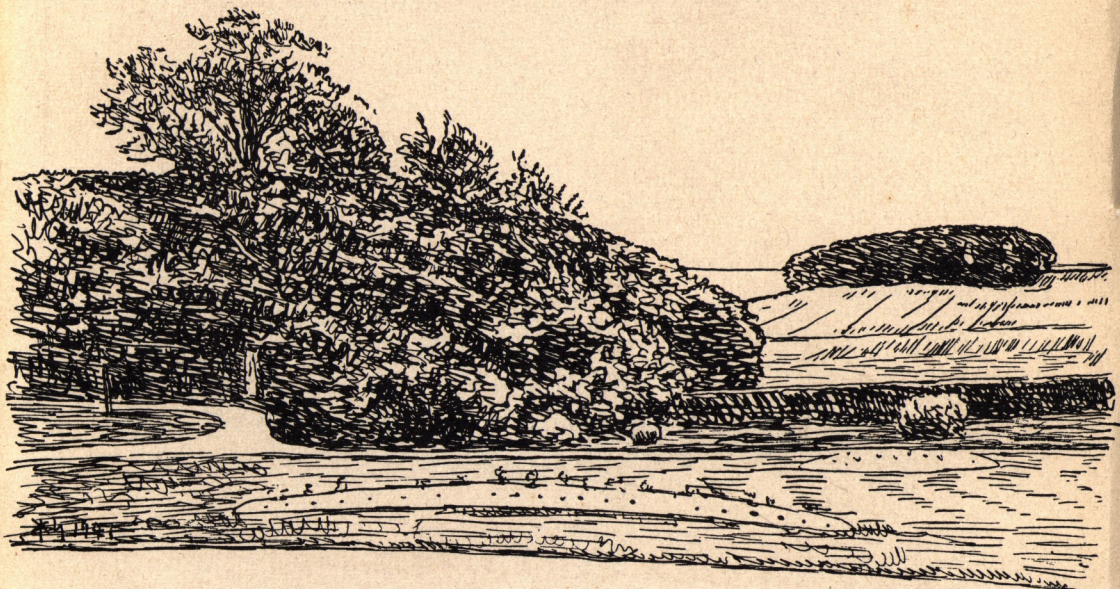
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN DANSK LANDMANDS GERNING

En dansk Landmandsgerning

Et Hundredaarsminde

for

Forstander Albert Philip la Cour, Næsgaard,

født 9/12 1841

Fortalt paa Grundlag af la Cours landøkonomiske

Optegnelser i Tiden fra 1862 til

hans Død 1906

Af

J. Kr. Madsen, Baungaard, Vejen

Nykøbing F.

Stiftstidendes Bogtrykkeri

1941

Forord

Nærværende lille Skrift, der fremkommer i Anledning af Hundred-aaret for afdøde Forstander Albert Philip la Cours Fødsel, omhandler hans Virksomhed som Landmand. Nogen egentlig Biografi er det ikke, da det fortrinsvis kun er Uddrag eller Gengivelser af landøkonomiske Optegnelser, la Cour har foretaget gennem hele hans Landmandsgerning. Hvad der i saa Henseende foreligger fra hans Haand, er meget omfattende og er skrevet udelukkende med Henblik paa de praktiske Spørgsmaal, der har foreligget for ham i Landbruget, eller hvad han paa anden Maade har staaet som Leder af.

Det er altsaa for det første et meget lokaliseret Stof, og for det andet et Materiale, der beskæftiger sig med Enkelheder, der ikke direkte har almen Interesse eller Betydning i Dag.

Hvad der berettiger Fremkomsten, skulde da være det, at give et lille historisk Billede af de Problemer, en praktisk Landmand har haft at arbejde med i et for vort Landbrugs Udvikling meget betydningsfuldt Tidsafsnit, nemlig i Aarene fra ca. 1860 til efter Aarhundredskiftet, og i Bedrifter der dengang stod som førende.

Materialet i sig selv kan dog formodentlig ogsaa have Interesse derved, at det viser os, i stort som smaat, en vel underbygget og vel forberedt Gerning, hvilket ogsaa i Dag kan være en god Lære. Og endvidere, hvad der ogsaa er værdifuldt og alt for sjældent, at alt, hvad der saaledes er arbejdet med, baade er optegnet og opbevaret. Den almene Værdi skulde da ligge i, at vi gennem Materialet faar tegnet et Billede af en Landmandsgerning, der i Maa den, hvorpaa den er røgtet, er saadan, at den kan være af Betydning for senere Slægtled at stifte Bekendtskab med, og endvidere, sammen med hvad der er medtaget af andet Stof, kan give os Indtryk af en Personlighed, som vel er værd at mindes. Thi det er sandt, som la Cour selv skrev i sin Nekrolog over Etatsraad Tesdorpf, Ourupgaard: »At hver Gang en be-

tydelig Mand gaar bort, er det en simpel Pligt at drage et sanddru Billede frem af ham; thi vi bør vaage med Pietet over vore gode Mænds Minde og i deres Virke søge en Spore mere til alvorligt Arbejde».

I Tilknytning til »En dansk Landmandsgerning« er af min Hustru, Rebekka la Cour-Madsen, Datter af Forstander A. la Cour, i et samtidigt Skrift: »Et Slægtsminde« fortalt om hendes Forældres og Slægts mere personlige Livsførelse.

J. Kr. Madsen.

Albert Philip la Cour.

Det Aarhundrede, der er forløbet siden Forstander la Cours Fødsel d. 9. Decbr. 1841, staar i vort Landbrugs Historie med en Glorie om sig som intet andet Tidsafnit. For de ældste iblandt os rummer det mest primitive til Landbrug, der baade her hjemme og ude fra set regnes blandt Verdens bedste. Mange gode danske Mænd har baaret Sten til denne Bygning, men dem, der lagde Fundamentet, er nu under Mulde. En af dem var Forstander la Cour, Næsgaard. Hans Betydning i denne Udvikling staar maaske ikke med den Straaleglans om sig, som blev mange af hans Samtidige til Del, og det er maaske berettiget, Men ogsaa hvad der udrettes paa det jævne, kan have en Værdi, der rækker langt, og for os, som det blev forundt at være blandt hans Lærlinge, er det vist saadan, at efter som Aarene er gaaet, og vi som Landmænd eller paa anden Maade har sat Foden under eget Bord, da har vi mere og mere lært at skønne paa det, der var saa dybt forankret i hele la Cours Virke og Personlighed: hans Flid, Grundighed, Pligtopfyldenhed og Foragt for alt, hvad der hed Facade.

Denne hans Grundighed og solide Indstilling erkendte vi rent umiddelbart, men kun faa kendte nøjere til, at der bag denne hans Indstilling laa et Arbejde med Tingene, hvor alt med stor Omhyggelighed undersøgtes, beregnedes og planlagdes, før der blev skreden til Handling. Hvad la Cour i saa Henseende har arbejdet med, er nemlig — hvad der ogsaa helt ligger paa hans Linie — tilgængeligt den Dag i Dag

1*

gennem landøkonomiske Optegnelser, han har foretaget lige fra 1862 til sin Død 1906.

Det, disse Optegnelser rummer, er vel ikke i Dag af større praktisk Betydning, men er et Stykke Historie, som sammen med, hvad der iøvrigt kan være Grund til at nævne, giver et Billede baade af Manden, Tiden og Forholdene, hvorunder han har virket. og som det derfor kan være af Interesse at stifte Bekendtskab med, navnlig for hans Slægt og dem, der som Lærlinge eller paa anden Maade har staaet ham nær.

E. Tesdorpf

Om la Cours Barndoms- og Ungdomstid skal her ikke berettes, selv om mangt og meget i hele hans Væsen og Indstilling havde sin Rod i Slægt og Barndomshjem. Faderen, Præsten Christian la Cour, var nemlig ikke blot en kristen Mand og afholdt Præst, men indsigtfuld og med mangesidige Interesser. Han var Medlem af den grundlovgivende Rigsdag, og hans Levnedsløb viser os en Mand, der med stor Vægt talte og skrev om baade landøkonomiske og sociale Spørgsmaal, især Bondeungdommens Opdragelse laa ham stærkt paa Sinde. Adskilligt af det, han saaledes har beskæftiget sig med og stillet Forslag om, er Proble-

mer. som end ikke tilfulde er løst den Dag i Dag.

Vi, der personlig har staaet Sønnen, Forstander la Cour, nær, genkender i hans Liv og Færd den grundlæggende Arv, han her har faaet. Dette Barndomshjem i Nimtofte Præstegaard forlod la Cour, da han var 16 Aar, lærte derefter Landvæsen paa 3 forskellige Gaarde i Jylland, tog i 1860 paa Landbohøjskolen, og havde her i Studietiden, hvor han var optaget i Hjemmet hos den kendte Historiker Fr. Barfod, en rig Tid; han tog først Præliminæreksamen, og i 1862 Landbrugs-eksamen med 1. Karakter.

la Cour var saaledes kun 21 Aar, da han blev Landbrugskandidat. Trods sin Ungdom har man sikkert paa Landbrugshøjskolen opdaget, at der boede Kræfter i den unge Mand, som ikke var helt almindelige. Man kan skønne dette af, at Etatsraad Tesdorpf, Ourupgaard, som den fremragende Landøkonom han var, ganske sikkert har henvendt sig til Skolen om en Medhjælper til sin omfattende Bedrift. I hvert Fald kommer la Cour fra Landbohøjskolen og til Tesdorpf's Gaard, Gedser-

Gedsergaard.

gaard, som Underforvalter 1. Maj 1862, hvor den senere meget kendte landøkonom, Inspektør Buus, den Gang var Bestyrer.

Denne Ansættelse blev for la Cour af meget stor Betydning og Indledning til et langt og frugtbringende Samarbejde med Tesdorpf.

Gedsergaardtiden.

Paa Gedsergaard begynder la Cour de landøkonomiske Optegnelser, om han fortsætter Livet igennem. Her er ogsaa Problemer nok for en ung Mand at beskæftige sig med, thi Tesdorpf var Foregangsmand paa alle Omraader inden for Landbruget. Snart er det derfor Jorddyrkingen, snart Husdyrbruget, bilagt med Regnskaber og Kalkyler, la Cour tager op til Behandling. Optegnelserne herfra fylder 61 tætskrevne Kvartsider og indeholder meget til Belysning af Landbrugsforholdene paa den Tid. Gang paa Gang ses her Opgørelser over Omkostninger ved Roedyrkning, Tærskning, Høstning o.s.v., og ved forskellige Fremgangsmaader. I Roedyrkingen stod man den Gang over for Problemet Jægning af Frøet med Haanden eller Udplantning. Han meddeler herom fra Sommeren 1862, at Arbejdsomkostningerne ved Lægning af Frøet, Rensning, Optagning og Hjemkørsel var for disse 21 Rd. 4 M. 2 Skl. pr. Td. Land, og for de plantede Roer 20 Rd. 1 M. 10 Skl., og at de plantede Roer gav 329 Tdr. pr. Td. Land, de andre 220. Optagningen foregik paa Akkord og betaltes med 4 Rd. 1 M. pr. Td. Land, og denne Akkord var saa fordelagtig, siger han, at Koner og Børn strømmede til i stort Tal. Samme Aar anfører la Cour, at der blev høstet i alt 3234 Tdr. Korn, og Foldudbyttet blev for Hvede 12,3, Byg 13,0, Havre 17,9, Mandsæd 7,4, Ærter 5,3, medens Hestebønnerne mislykkedes totalt.

Af Hvede var saaet to Sorter, den ene, Manchesterhvede, gav for lidt paa Grund af stærkt Rustangrøb, medens den anden, Provstihvede, var fuldstændig sund.

Om Udsædsmængderne fortæller han, at der saaedes fra 5,2 til 6,1 Skp. Byg pr. Td. Land. Interessant er ogsaa hans Omtale af Græsfrøsaaning, idet han siger: »at Græsfrøet, ialt 5 Pd. pr. Td. Land, blev saaet sammen med Kornet, og skønt det sank noget tilbunds i Maskinen, blev det desuagtet ret godt fordelt. Efter en Tand med Ledharven blev der efter saaet 12 Pd. Rødkløver, 3 Pd. Hvidkløver og 1 Pd. Timote, som blev tromlet ned, men fik derefter, for at modvirke Skorpedannelse, en Tand med Rundharven«. Men hvad er den bedste Fremgangsmaade, det var Spørgsmaalet den Gang, — og er det fremdeles nu, efter at der er forløbet 80 Aar.

Bælgsæddyrkningen er et stort Problem paa den Tid. I den saakaldte Fodermark paa Gedsergaard angiver la Cour, at der dyrkedes 25 Tdr. Land med Ærter, 10 Tdr. Land med Hestebønner og 20½ Tdr. Land med Roer. »Det er en vanskelig Mark«, siger han, »egentlig kan kun den Del, der anvendes til Roer, ventes at give Udbytte. Ærterne lykkes sjældent, og aldrig som de skulde, og det er vel ikke urimeligt, at Grunden hertil ligger i, at her paa de veldrevne Jorder har de været dyrket i længere Tid, og derfor ikke vil trives mere, noget af det samme, som indtræder med Kløver og er fælles for alle Bælgplanter«. »Iøvrigt«, siger la Cour, »ser vi det mærkelige Forhold, at Bønderne her, som behandler deres Jord daarligt, avler de bedste Ærter. Der siges af dem, at Jorden ikke maa være for løs, og at det ikke gaar an at vinterpløje, og at det er i sin Orden, at Jorden, naar den pløjes om Foraaret, vendes i Furer, som er hele og faste, og kun rives lidt med en Harve; i dette Saabed kommer der Ærter nok«. »Hvad enten det er rigtigt eller ej«, siger la Cour, »er saa meget vist, at der paa Herregaarden her, som drives godt, vanskeligt avles gode Ærter«.

Nyt som det var, gav den udstrakte Anvendelse af Kunstgødning, som den Gang fandt Sted paa Tesdorffs Gaarde, Anledning til adskillige Betragtninger. »I Foraaret 1863«, skriver han, »blev anvendt 150 Pd. Guano pr. Td. Land til Bønner, og til Byg 75 Pd. Chilisalpeter og 200 Pd. Superfosfat«, men han synes, siger han, »at det er forkert, at Chilisalpeteret ikke blive anvendt som Overgødning, da man derved bedre hindre Udvaskning«. »Til Roerne blev nedpløjet Staldgødning 8.—9. Maj, og dertil blev givet 200 Pd. Guano og 500 Pd. Superfosfat pr. Td. Land. Den 27. og 28. Maj fik 40 Tdr. Land Græsmark 87 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Land, og har dermed faaet ialt 150 Pd.«. »Det er«, siger han, »en meget stor Udgift, denne Mark bebyrdes med, og naar man tænker sig, at hver Td. Land efter dette nu skal give et Merudbytte af mindst 10 Rd., skulde man fristes til at anse det for en

Overdrivelse, og dog er dette ikke berettiget; thi i Tilfælde af for lidt Græs til Køerne, kunde det bevirke et betydeligt større Tab i Mejeriudbytte. Saa meget er vist, at man tydeligt kunde se de Prøveagre, som ingen Salpeter havde faaet.

At hele dette Problem med Anvendelse af Kunstgødning er noget forholdsvis uprøvet, kan skønnes af, at la Cour slutter med at skrive: »Dog kan man nok sige, at der hører meget stor Koldblodighed til saaledes at ofre 10 Rd. pr. Td. Land«.

Mejeribruget giver ogsaa Anledning til meget indgaaende Betragtninger; thi ogsaa dette var, som det praktiseredes paa Tesdorpf's Gaarde, ret nyt og ukendt. la Cour indleder Omtalen heraf med at anføre Regnskabet over Kvægholdet for Aarene 1861—62 og 1862—63, og da det kan have Interesse at se Enkeltheder fra den Tid, skal her anføres et af disse Regnskaber:

Indtægt	Rd.	M.	Skl.
For solgt Smør	5792	2	5
Godtkøb for Smør til Husmændene 70 Lpd. 8 ¹ / ₂ Pd. à 12 Skl.	153	„	6
Mælk til Husmænd	40	2	15
For solgt Svin ÷ indkøbte Grise . . .	2821	1	3
Kalve og Kalveskind	126	„	11
For Udsætterkøer og Halvaars Kalve	1987	5	14
Forbrugt i Husholdningen	1154	3	„
Ialt . . .	13283	3	10

Bruttoudbytte pr. Ko 127 Rd. 11 Skl.

Udgift	Rd.	M.	Skl.
For indsatte Kvier og Køer	1317	„	„
Løn og Kost til hele Mejeripersonalet: Hollænder, Røgter, Svinemand og Dreng	1512	2	„
Diverse Udgifter	34	1	10
Ialt Udgift . . .	2863	3	10

Nettoudbytte 10420 Rd.

Besætningen bestod ved Aarets Begyndelse af 105 Køer og 2 Tyre, og ved Slutningen af 104 Køer og 2 Tyre.

Nettoudbytte pr. Ko 99 Rd. 4 M. 5 Skl. Opgjort paa samme Maade giver det følgende Aar Netto 100 Rd. 2 M. pr. Ko.

»Disse 2 Aar«, siger la Cour, »stiller sig omtrent ens, og maa siges at give et tilfredsstillende Resultat, men det er dog uegentlig det kan siges, at Resultatet er 100 Rd. Netto. Trækker vi Kvægets og Svinenes

Underhold hele Aaret rundt fra, Renter af Kostald, Mejeribygninger o.s.v., har vi end ikke Gødningen frit, og kun $\frac{1}{12}$ af Foderets Værdi kan lignedes paa Gødningen, naar der skal være Balance. I England regner man ganske vist med $\frac{1}{3}$ «. Endvidere bemærker la Cour, »at naar Indtægten af Udsætterkøer er større end Udgiften til indsatte Køer og Kvier, ligger det i, at der sjældent udsættes en Ko, fordi den er for gammel; de fleste udsættes, fordi de enten er mislykkede ved Kælvningen eller viser sig at være daarlige Malkere. Betaler en Ko ikke for sit Foder, bliver den sat ud. De fleste Udsættere er derfor unge Køer, og de er i Reglen fede, da en daarlig Malker og en god Ko altid paa det Foder, vi giver, er fede, og derfor er det, at Indskudet i den Henseende ikke er forbundet med Tab. Fra en anden Side betragtet er det store aarlige Indskud et betydeligt Tab, fordi Kvierne naturligvis giver betydelig mindre Mælk end de udviklede Køer. Men dette er vist et uundgaaeligt Onde; thi hvor der fodres saa stærkt som her, vil der altid blive mange Overløbere og Kastere, da den stærke Fodring tilbagetrænger Kønsvirksomheden«.

Den stærke Fodring og Køernes Holdbarhed har altsaa ogsaa for 80 Aar siden været et Problem. For Nutiden kan dette synes mærkeligt; thi Mælkemængden paa Gedsersgaard var den Gang kun 2859 kg pr. Ko, saa Fodringen kan næppe have været særlig stærk, og det fremgaar af la Cours Oplysninger, at der kun var købt Oliekager for ialt 157 Rd., saa selv om der nok er anvendt en Del Bælgsæd, kan Fodringen med Æggehvide næppe have været overdreven stor.

Ogsaa andre Forhold vedrørende Kvægholdet har interesseret la Cour. 29. November 1863 skriver han: »Jeg har i denne Tid beskæftiget mig en Del med Prøvemalkningsbogen og deraf uddraget«: Og saa følger derefter en Opgørelse, der som Gennemsnit af 8 Aar, fra 1855 til 1862, viser hvad Køer har ydet eftersom de i denne Periode har kælvnet i forskellige Maaneder af Aaret. Resultatet ser saaledes ud:

Kælvere i Januar	ialt	151	Køer gav	2796	Potter
— i Februar	—	140	—	2511	—
— i Marts	—	173	—	2417	—
— i April	—	82	—	2213	—
— i Maj	—	37	—	2259	—
— i Juni	—	17	—	2222	—
— i Juli	—	3	—	1979	—
— i August	—	„	—	„	—
— i September	—	2	—	2485	—
— i Oktober	—	2	—	2654	—
— i November	—	19	—	2825	—
— i December	—	101	—	2970	—

Derefter bearbejder han Materialet til Belysning af Køernes Udbytte ved forskellige Aldre i samme Periode, altsaa som 2-Aars, 3-Aars o.s.v. Talmaterialet herfra skal ikke her gengives, men han skriver i Tilslutning til denne Opgørelse: »Det er unægtelig en smuk Talrække dette viser, og ganske i Overensstemmelse med den almindelige Erfaring, at Køerne fra 5. til 14. Aar er i den kraftigste Alder og giver mest Mælk, og det 8. Aar er det bedste«.

Da disse Tal ikke er uden Interesse, skal anføres, at delt i 4-Aars Perioder viser Materialet, at 342 Køer efter 2., 3., 4. og 5. Aar har ydet 2064 Pot. Mælk, 268 Køer fra 6—9 Aar 2756, 150 fra 10—13 Aar 2554 og 50 Køer fra 14—17 Aar 2432 Pot. Mælk.

Billedet, dette giver, er ikke for Nutiden noget Nyt; thi alle senere Undersøgelser har bekræftet baade den ene og anden af disse Undersøgelser, men det er baade interessant at se det klarlagt paa dette tidlige Tidspunkt, og navnlig at se en ung Mand paa 22 Aar beskæftige sig med den Slags Spørgsmaal.

Vedrørende Kvægholdet paa Gedsergaard skal endnu blot tilføjes, at den gennemsnitlige Mælkemængde pr. Ko fra 1853 var 1886, 2324, 2438, 2183, 2146, 2116, 2571, 2687, 2730 og 2859 Pot.. »Mælkemængden er«, siger la Cour, »beregnet paa ugentlige Maalinger, og derfor nok lidt større end den virkelige, men at det dog ikke er meget, ses af, at den samlede Mælkemængde omregnet med 30 Pd. til 1 Pd. Smør, giver et Gennemsnitsudbytte for de 10 Aar af 159 Pd. Smør pr. Ko, hvilket ikke ligger langt fra, hvad Mejeriet viser«.

Af de righoldige Optegnelser fra Gedsergaard skal endnu blot anføres, hvad la Cour skriver om Bedriftens samlede Resultat. Af Hensyn til Pladsen skal ikke anføres Regnskabet's iøvrigt interessante Enkeltheder, men kun dets endelige Resultat. Fra 1. Maj 1862 til 1. Maj 1863 udgjorde den samlede Indtægt 25.805 Rd. 2 M. 13 Skl., og Udgifterne 22.796 Rd. 3 M. 5 Skl., offentlige og kommunale Afgifter, men ikke Renter medregnet. Nettoudbyttet var saaledes 3008 Rd. 4 M. 8 Skl.

»Dette Hovedregnskab«, siger la Cour, »viser et besynderligt ringe Resultat, da der ikke bliver mere end 6 Rd. Netto pr. Td. Land«. »Dette taler«, siger han, »stærkt til Ugunst for det intensive Agerbrug, og man kunde derfor fristes til at antage, at det var bedre at drive Jorden efter gammel Skik og Brug, end som vi, at anvende saa mange Kunster paa den. Thi naar en Forpagter af en tildels udpint Gaard med daarlige Bygninger, daarlig Besætning, maaske ogsaa med Forrentning og Amortisation af Grundforbedringsarbejder o.s.v. kan udrede 12—14 Rd. pr. Td. Land og staa sig vel derved, og vi saa her med den overmaade svære Driftskapital, udmærkede Jorder, en fortrinlig Besætning, og alt som det skal være, kun kan udbringe 6 Rd. pr. Td. Land, saa er man ved at give det gamle Agerbrug Fortrinet, i det mindste er man stærkt

opfordret til at underkaste det nyere intensive Landbrug en grundig Prøvelse, og ikke dømme for flot om det. Det tager sig jo godt nok ud, naar vi her kan fremvise et Bruttoudbytte paa 51 Rd. pr. Td. Land, men det straalende forsvinder, naar vi ser Tharaen er 45 Rd. Jeg vil derfor lidt nærmere søge at belyse dette«. Og saa anfører han til Forklaring, »at 22 Tdr. Land Bønner ødelagdes totalt af Lus, at Ærterne var daarlige, og at Hveden tabte ca. 4 Fold ved Rustangreb. Arbejdsomkostningerne kan nok ogsaa endnu reduceres med ca. 1000 Rd., endskønt de er betydeligt mindre end forhen, men vi er jo endnu ikke ganske færdige med Grundforbedringsarbejderne. Hesteholdet har ogsaa været usædvanlig stort, og saa er der brugt Kunstgødning for 3864 Rd., men denne Gødning vil først give sig Udtryk i næste Aars Avl, og til indeværende Aar er kun brugt for ca. 2000 Rd.«. Alle disse Ting tilsammen kapitaliserer la Cour til 6224 Rd., og dette tillagt Nettoudbyttet vilde give 18½ Rd. pr. Td. Land, »og denne Regning«, siger han, »har megen Sandsynlighed for sig, og i hvert Fald maa det fastholdes, at Bruttoudbyttet ikke har naaet sit Maximum, men at efterhaanden som den stærke Fodring, den kunstige Gødning, Drainingen, den fuldstændige mekaniske Bearbejdning o.s.v. faar øvet sin Indflydelse, saa Jorden naar sin højeste Grad af Kultur, da vil Bruttoudbyttet blive maaske endog betydeligt højere. Tharaen derimod tror jeg har naaet sit Maximum, og jeg vil derfor fastholde, at vi vil naa et langt større Nettoudbytte end vi nu har Anelse om«.

Omtalen af Driftsøkonomien, som indledes saa pessimistisk over for den intensive Drift, ender altsaa alligevel med godt Haab til Fremtiden. Og selv om Argumenterne, der skal bortforklare det daarlige Resultat, i nogen Grad røber den unge 22-aarige Mand, som trods alt nødvendig ser sine Fremtidsdrømme for det ny kuldkastet, giver ham Ret i: At Bruttoudbyttet af Danmarks Jord er bleven langt større, end man kunde have Anelse om i 1863. Og endvidere i dette, at de øjeblikkelige Kendsgerninger ikke var nok, der skulde — og navnlig den Gang — en fast Tro paa, at det kunde nytte, og her var Landbruget under Tesdorpf's Ledelse sikkert forbilledlig, og gav maaske derfor ogsaa dybere Mening, end la Cour den Gang selv vidste, i den Bemærkning, hvormed han slutter sine Gedsersgaardsoptegnelser, naar han siger: »Jeg er glad for den Tid, jeg har tilbragt paa Gedsersgaard, jeg troer, den har været gavnlig for mig — som Landmand«.

Krigen 1864.

Den lange Tankestreg, la Cour har sat, studser man over, og man tænker uvilkaarligt paa de mere personlige Forhold, han havde levet under. Men hverken her eller andet Steds i sine Optegnelser nævner han noget om Forholdet til sine Omgivelser. Men kender man lidt til

de Forhold, hvorunder han er vokset op, og den Aand, der herskede her, ligger det ikke fjernt at tænke, at han har følt et Savn. At hele det aandelige Liv og den stærke Medleven i Fædrelandets Ve og Vel, som rørte sig i hans Hjem og Slægt, har været ham nærværende og Savnet netop da, er forstaaeligt. Frederik den 7.s Død 15/11 1863 og den truende Krig har sikkert vakt Uro i et Sind som hans, og rime- ligt er det vel ogsaa, at der i Tesdorpf's Omgivelser i nogen Grad var Tavshed om disse Ting; thi vel var Tesdorpf sikkert en overmaade loyal dansk Borger — men hans Hjem og Slægt var i Holsten.

Aarsagen til, at la Cour forlader Gedsergaard paa et saa ureglements- ret Tidspunkt som 20/12 1863, siges der ikke noget om i hans Optegnel- ser, der er her fra den Dato, og til 16/2 1865 et tomt Rum. Det, der skete, var imidlertid, at han meldte sig som Frivillig til Krigen i 1864 og derfor er blevet indkaldt netop da. Om hans Oplevelser i alt det, han herved blev Deltager i, foreligger en Række udførlige Breve, skrevet til hans Søster Marie, gift med Lærer Tybjerg, Middelfart, gennem hvilke vi faar et godt Billede baade af Forholdene og ham selv som Menneske. Alt dette ligger dog uden for Emnet, her tales om, men lidt skal dog anføres. Efter at have gennemgaaet Uddannelsen i Kø- benhavn kom han til Sønderborg 16.

A. P. la Cour som Soldat.

Marts 1864, og skriver her fra 19. Marts til Søsteren: »En Time efter vor Ankomst, just som jeg skulde til at skrive, kom der Ordre, at 8. Regiment skulde rykke frem. Alle kom da paa Benene i en Fart, og vi rykkede ind i Skanserne, hvor vi stod 1 Time i Reserve. Det var en underlig Fornem- melse at staa der og høre og se Fjendens Granater slaa ned omkring os, men Kanonfeber var det dog vist ikke, og siden, da vi rigtigt kom ud i Kugleregnet, mærkede jeg ikke noget. Vi rykkede da omsider frem, ned ad Dybbøl Bakke til Dybbøl By, hvor vi stod lidt og ventede; omsider rykkede vi ind i Byen, og saa begyndte Preusserne at hilse os med Kuglerne. Vi svarede naturligvis og holdt det gaaende i Byen en Times Tid, idet vi afvekslende retirerede og kastede Preusserne tilbage. — Sluttelig trak vi os ud af Ilden, og en anden Bataillon rykkede frem, men vort Tab var stort. 40 Mand af vort Kompagni (lidt over 200 Mand stærkt). Det er stygt, saadan at se Folk ligge

spredt paa Marken; men idet man selv er i Ilden, tænker man ikke paa det. Tankerne tager en hel anden Retning; men naar man saadan staar lidt fra og iagttager Kampen, ser Granaterne komme og rode Jorden op lidt fra en, og hører Kuglernes underlige Fløjten, gribes man af en underlig Fornemmelse, og der er ligesom noget inden i en, der vender sig, og man er fristet til at fordømme det hele; man ser, hvor forfærdeligt det dog er, at Menneskenes Ondskab skal gøre sligt nødvendigt«. Den 30. Marts skriver la Cour fra Sønderborg: »Jeg var ikke med den 28. Marts, og ked var jeg af det; thi vi har vist gjort det godt, og Preusserne fik dygtig Smør. Ja, det er prægtig, naar vi engang imellem kan banke dem, og Affæren i Mandags har ogsaa gjort rigtig godt herovre. Modet er steget betydeligt, og de Modløse, som har prædiket Ak! og Ve! over det hele, lytter ingen efter. Vort Regiment kom hertil Lørdag Aften fra Landet og trak straks ud i Skanserne, hvor vi stod til Søndag Aften. Kl. 10 kom vi igen i Barakken og glædede os til den Nats og den følgende Dags Hvil, men det gik ikke saaledes. Kl. 3 om Morgenen blev der blæst Alarm, og vi kom op og i Tøjet i en Fart. Det var lidt uhyggeligt at komme op saadan midt om Natten og høre Kanonernes og Geværernes Musik, blandet med Preussernes Hurraraab, der lød helt ind til os; men vi stod dog dækkede og mistede ingen. Jeg stod nu i den faste Overbevisning, at vi nok skulde holde dem, og vore Kanoner talte ogsaa dygtigt med. Henad Kl. 8 var det forbi, og Fjenden har vist lidt stærkt; vi trak da hjem igen, og Munterhed var der kommen imellem os. 26 fangne Preussere trak forbi os, medens Kampen endnu var haardest, og de blev modtagne med Jubel. Det var udmærket at se Rolf Krage, den hjalp godt til. Straks da det begyndte at dages, viste den sig og trak ind i Vemmingebund, hvor den gjorde udmærket Virkning, og da Affæren var forbi, trak den sig saa ganske rolig ud af Kampen. Stolt var det at se den, langsomt og majestætisk gik den tilbage, efterfulgt af Fjendens Granater fra Broagerland, som om den ikke ænsede dem, og den vandt sig ogsaa vor udelte Beundring. Men en saadan Dag behøvede vi virkelig ogsaa; thi Modet eller rettere Kamplysten hos Soldaterne var ikke stor. En slig Tale som den du meddelte at have hørt, er desværre alt for almindelig, og den gør os selvfølgelig stor Skade. Jeg bekæmper den jo af alle Kræfter, hvor jeg møder den, og søger at gøre Vedkommende latterlig. — Det at hytte Skindet har alt for stor Betydning hos mange«. ... la Cour fortæller saa videre om sine Oplevelser om Natten ude i Vedetkæden med Fjenden næppe 150 Alen foran, og siger, »at det paa Grund af Ensomheden er noget af det, Soldaterne har mest Respekt for, manges en staar vist nok der med Hjertet nede i Bukserne, jeg mærkede dog ikke noget til Fjenden, og omsider gik Natten«.

Om la Cours Deltagelse i Krigen skal yderligere kun nævnes, at Søsteren Georgia, gift med Forstander Knud Petersen, Skibelund Efterskole, skriver i sine Erindringer: »Min Broder Albert var med i Krigen, ligesom mange af Slægten la Cour, han kom til Als 16. Marts 1864 og var næste Dag med i Kampen paa Dybbøl, hvor han udmærkede sig, saa han blev indstillet til Tapperhedsmedaillen. Hans Navn blev fremnævnet i Rapporten om Kampen og gik derfra over i Bladene. Fader glædede sig meget over sin Søns kække Færd«.

Fru la Cour.

Ved Nytaarstid 1865 kom la Cour hjem fra Krigen. 16/2 65 døde hans Fader, som da var Præst i Odder, og kort Tid efter døde ogsaa en 17-aarig Søster. la Cour er under disse Forhold hjemme et Par Maaneder for at hjælpe sin Moder. Under dette Ophold var han sammen med hende i Middelfart for at staa Fadder til sin Søsters ældste Datter. Her saa la Cour første Gang Distriktslæge Blichers Datter Henriette, som ogsaa stod Fadder. Aaret efter blev hun og la Cour forlovet, og den 11. Maj 1870 holdt de Bryllup i hendes Hjem i Middelfart.

Landbrug i Sønder- og Nørreherred.

Under sit Ophold hjemme i Odder benyttede la Cour samtidig Tiden til at se sig om i Sønder- og Nørreherred. Gennem hans landøkonomiske Optegnelser, som han nu igen optager, faar vi udførlig Besked om, hvad han ser og oplever, og derved et lille Billede af de landøkonomiske Forhold i disse Egne.

Den første, han besøger, er Farbroderen, den kendte Landmand Laurits la Cour paa Skærso, og siger herom: »Svejtseriet paa Skærso forbavsede det mig meget at se, de fodrede nogenlunde godt, vel en 3—4 Td. Korn pr. Ko, men har dog haft et Bruttoudbytte af 59 Rd. pr. Ko, hvilket er særdeles godt, naar man betænker, at Driftsudgifterne maa være meget mindre ved et Svejtseri end ved et Mejeri. Der var adskillige gode Køer i Besætningen, og det har forbavset mig, hvor jeg er kommen frem, at de Besætninger, der er udvalgt med Skønsomhed, virkelig er gode. Køerne bære Præg af at være en Malkerace, og der er mange udmærkede Individier imellem«.

»Paa Skærvad, hos Carrø, var der en udmærket Besætning, og den havde næsten gennemgaaende et fint Præg, navnlig en fin Hud«, siger

la Cour, »Udbyttet var særdeles godt, i Gm. af 160 Køer 1700 Potter Mælk. Han gennemførte ogsaa temmelig strengt, at enhver Ko, der ikke gav 1400 Potter Mælk, blev sat ud. Dette er temmelig dyrt, da Fedepriserne er saa daarlige for Tiden. Carrø havde 88 Rd. Brutto-udbytte pr. Ko, hvilket maa kaldes godt paa Foderet de fik (6—7 Td. Korn) og af de Køer, for de var egentlig smaa, og maa kunde kaldes langt lettere end en Anglerko. Hans bedste Ko havde givet 2800 Potter, eller det samme som vi havde i Gns. paa Gedsergaard. Skærvad har et Tilliggende af 700 Td. Ld. skarp og utaknemmelig Jord. Yderligere 400 Td. Ld. blev drevet fra 2 Afbyggergaarde. Der anvendtes Kunstgødning for 2000 Rd. om Aaret, mest Benmel. Sædskiftet i Indmarken var: Brak, Raps, Rug, Byg, Havre og 3 Aars Græs«.

Fra Besøget paa Dalsgaard fortæller la Cour, »at han der saa et typisk engelsk Svin med en Muldvarpsnude og Ben, som næppe kunde bære det. De ansaa det for en Vanskabning, men jeg mener, det var et tydeligt Bevis paa Atavisme. Faderen var en grov Orne paa Skafføgaard, Moderen en ret smuk Blanding, dens Søskende lignede Moderen, kun denne ene slægtede sine engelske Forfædre paa«. »Paa Skafføgaard var en særdeles smuk Besætning af jydsk Kvier, mest indkøbt i Randers-Hobroegnen, dog adskillige i Vendsyssel. Der var før holdt det store røde nordslesvigske Kvæg, men de var allesammen solgt sidste Efteraar, fordi man synes, det var for fordringsfuldt til den Ernæring, man havde at byde dem. De jydsk Kvier gav i Aar kun lidt Mælk; skønt de 90 af 160 havde kælvet, var Mælkemængden kun 500 Potter daglig, tiltrods for at de fodrede 6—7 Tdr. Korn op pr. Ko — naturligvis er noget af dette Oliekager«. »Man ser her«, siger la Cour, »hvad det gør at have en sammenkøbt Besætning, skønt den bærer Præg af at være en god Samling Malkekøer. De var udmærket fine, og jeg syntes særdeles godt om dem«.

Under denne Rejse opholdt la Cour sig et Par Dage paa Randers Hestemarked, og siger herom: »Det var en forbavsende Mængde Heste, man saa der, og det gode Heste. Det var rigtig ægte jydsk Heste, og jeg er overbevist om, at der er saa meget godt i vor Landrace, at vi meget vel kan faa noget godt ud af den uden at hente fremmed Blod«.

Med Kvægexporten til England.

Den 31. Marts 1865 indledede Etatsraad Tesdorpf en Diskussion i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab om Afsætning af Fedekvæg til England. Tesdorpf var lige hjemkommen fra en Rejse i England, hvor han ikke blot havde undersøgt Markedsforholdene, men ogsaa forhandlet med engelske Redere om Betingelserne for en Dampskibsforbindelse mellem England og Danmark. Han meddeler om Pri-

serne, at de var temmelig ens paa de forskellige Markeder. I Edinburgh betaltes følgende Priser for Kød af velfodrede, ikke for knoglede Dyr:

Bedste Okse- og Kviekød ..	28 ³ / ₄	Skl.	pr.	Pd.
Fede, ældre Køer og Tyre ..	24	—	—	—
Faarekød	33 ³ / ₄	—	—	—
Kød af Merinofaar	29	—	—	—
Slagtede Svin	19 ¹ / ₅	—	—	—
Levende do.	21 ¹ / ₅	—	—	—

»Den danske Stud«, siger han, »er overordentlig yndet, især paa Grund af det modnere Kød, endog over den engelske, dog under den skotske; ogsaa vore Køer og Kvier af alle Racer kunne, vel fedede, vente et godt Marked, saavel som Faarene. — Den magre Stud, som er saa vigtig for Jylland, vil ogsaa kunne udbringes højere i England end i Slesvig, især naar den ved passende Krydsning kunde blive tidligere moden og mindre knoklet, og ved en bedre Pleje i de yngre Aar ikke afgav saa mange Individier, der ikke lønnede Fedningen. — Forsøg bør man gøre med den magre Stud, men foreløbigt kun Forsøg«.

Baggrunden for hele dette Spørgsmaal er tildels den ulykkelige Krig i 1864. Hidtil var Afsætningen gaaet over Hamborg til England, og det danske Kvæg var i Hovedsagen afsat som Magerkvæg til Fuldfedning i den slesvigske Marsk. Nu vilde man undgaa dette, idet man vel ogsaa mente at kunne opnaa Fordele ved at foretage Fedningen selv.

Diskussionen i Landhusholdingssekretariatet om Sagen er meget interessant; gennemgaaende har man Betæneligheder, baade over for danske Landmænds Evne til at fremstille den rigtige Kvalitet, og over for danske Kvægracers Velegnethed. Navnlig er Prof. Proch skeptisk og advarer, velsagtens foranlediget af Tesdorpf's Udtalelser om Forbedring ved Krydsning, mod dette ved at fremholde, »at vi maa betænke Valget mellem Fedning og Mejeri, da vi ellers let kommer til at vakle«. »Anglerkvæget«, siger han, »har den Fordel, at det har været behandlet konsekvent, Jyderne har derimod vaklet«. Det er hans Kæphest Renavlen og hvad der kan frygtes for den, der stikker Hovedet frem. Hofman Bang siger hertil, idet han som den eneste takker Tesdorpf, »at han navnlig vil anbefale Landmændene at tage Prof. Proch's Udtalelser om Racerne som Resultat af Røgt og Pleje med Forsigtighed«, og nævner Eksempler, der berettiger dette. Prof. Proch replicerer skarpt, idet han siger, »at han sætter Historiens Dom: at Race er Resultat af Røgt og Pleje, mod Enkeltmænds Erfaring«.

Men alt dette vedkommer for saavidt ikke Sagen, blot Snak om noget andet, og Sagen er ogsaa paa Forhaand afgjort; idet Tesdorpf til Slut meddeler, at det hele er ordnet. Han har truffet Aftale med et

Dampskibsselskab i Leith, »hvis Skibe han tror opfylder alle Fordringer, der kunde gøres til dem, for at Transporten kan blive saa bekvem som mulig«. Det havde imidlertid voldt Tesdorpf store Vanskeligheder at faa Direktøren for Dampskibsselskabet til at afgive Løfte om at skaffe Dyrene Beskyttelse i ondt Vejr, og han havde kun lovet at gøre, hvad gøres kunde. — Vi skal senere se, hvad dette Løfte betyder.

Fragten var fastsat saaledes: For Stude 1 £ paa Dækket, 2 £ under Dækket, for Faar og Svin 2½ sh. pr. Stk. — Belært af Overfarten fra Hamborg til England havde Skibskaptajnen endvidere ønsket, at der sendtes en Konduktør med Skibene, som kunde tage Ansvaret for Dyrenes Pasning ombord, og i paakommende Tilfælde bestemme, om de skulde dræbes, thi dræbt i rette Tid tabte Dyrene dog kun ca. 25 % af deres Værdi. Den første Tanke var endvidere, at Konduktøren skulde paase Salget i England og bringe Pengene med hjem, men dette maatte opgives, da det tog for lang Tid, fordi Dyrene helst skulde opstaldes nogle Dage før Markedet. Til Slut skal blot bemærkes, at Eksporten skulde foregaa helt paa Kreaturejernes egen Regning og Risiko, og Tesdorpf siger i den Anledning: »at vi store Jordbrugere er kaldede til at bryde Isen og maa være forberedt paa at give Lærepenge«.

Dette, som foregik 31. Marts 1865 i Landhusholdningsselskabet, danner Baggrunden for, at la Cour den 28. April samme Aar skriver i sine Optegnelser: »For Tiden befinder jeg mig midt ude i Kattegat«. Det vil sige, han var med som Konduktør paa Eksportbaaden til England med den første Ladning Kreaturer.

Man forstaar af dette, at la Cours Ophold paa Gedsergaard som Underforvalter ikke er gaaet Tesdorpf's Opmærksomhed forbi. At det var ham, der havde faaet la Cour anbragt i denne Stilling, er udenfor al Tvivl; thi som vi senere skal se, har Tesdorpf's Tro og Tillid til la Cour været stærk.

Foran er nævnt Tesdorpf's Anstrengelser for og Udtalelser om, at der fra Dampskibsselskabets Side skulde blive gjort alt, hvad gøres kunde for at tilfredsstille Fordringerne til den bekvemtest mulige Transport af Dyrene. Vi skal nu, ved at anføre la Cours Optegnelser fra hans første Rejse, se hvad dette betyder i 1865.

Beretningen herom begynder han som før nævnt med at sige: »For Tiden er jeg midt ude i Kattegat, hvor vi slet ikke kan se Land, vi rejste fra København Kl. 12 i Gaar, den 27. April, og har indtil for 1 Time siden haft en meget slem Tur. Da vi naaede forbi Kullen begyndte Søerne at slaa stærkt ind over Skibet, og der var en svær Søgang. Den ene store Sø efter den anden slog ned over Dækket og overdængede Kreaturerne med Søvand, skyllede al Strøelsen bort, og

det saa i det hele ynkeligt ud. Presenningerne, vi har, er meget gode, naar vi blot kan holde dem paa Kreaturerne. I Dag æder Dyrene saa godt som intet, de drak lidt Vand i Morges, men siden vi er kommen forbi Kullen har de ikke ædt synderligt. Vejret tegner nu Kl. 8 lidt bedre, vi faar ingen Søer ind over Skibet. Skagen er ikke i Sigte endnu. Søsøg har jeg da været, men kun ganske kort, i Nat, da vi havde det haardeste Vejr, mærkede jeg intet og sov ret godt. Jeg var oppe Kl. 3 og se til Kreaturerne, men da var det rigtignok ynkeligt at se dem, og intet var der at gøre, saa jeg krøb i Seng igen. — I Gaar spiste jeg til Middag paa engelsk, og det gik saaledes til: Kaptajnen, der var Vært, lagde for. Først fik vi afsiede Ærter, derefter Oksesteg med Kartofler og kogte Gulerødder og Roer sammen. Vi fik ikke Lov til at tage selv, i Stedet for at byde Fadet omkring lægger Værten, hvad vi skal have, paa vedkommendes Tallerken. Det skal være den største Høflighedsbevisning. Efter Oksestegen fik vi engelsk Budding med varm Mælk og Sukker til; dens Velsmag kan jeg dog ikke rose, den bestod vist af Ris og Torskelever eller saadan noget. Derefter kom til Slut Chester-Ost, hvoraf Kaptajnen gav hver et Stykke paa Tallerkenen; det spistes til et Stykke Franskrød. — Vi danske smilede lidt til hinanden over denne Beværtning og mente nok, at hele Kunsten var at gøre lige som de andre.

Den 28. April Kl. 9 Aften. I Dag har Rejsen i det hele været god, ingen Søgang, Kreaturerne har ædt ret godt, men fryser vist en Del. Vi maa have mere Hø med til næste Gang, da de under heldige Vejrforhold vil æde en Del. 4 Lsp. pr. Stk. er næppe for meget. Med mit Engelsk gaar det bedre, jeg kan altid gøre mig forstaaelig for Folkene, jeg tror, det kommer snart. Det er kedeligt, at vi kommer til at ligge over i Christianssand i Nat, derved tabes jo 6—7 Timer, og det er da noget. Forresten har jeg godt Haab om, at alle Kreaturerne kommer i Behold til Leith. Et Faar er sygt, men det var det, før det kom om Bord. Kl. 10 naar vi Christianssand, det har saa taget 34 Timer fra København«.

»Den 30. April Kl. 1 Eftm.. Christianssand naaede vi Kl. 12 Nat den 28. April. Jeg maatte da købe Hø og var i stor Forlegenhed, da jeg ingen norske Penge havde. Et Lsp. Hø kostede 7 Rd. dansk — en god Pris. Fra Christianssand gik vi Kl. 4 og havde godt Vejr og en god Tur, til vi var klar af Land omtrent Kl. 10. Derefter havde vi en forfærdelig Storm og svær Sø, saa galt et Vejr, som jeg aldrig før har været ude i, de stakkels Kreaturer led forfærdeligt, blev under den voldsomme Slingring kastet fra Skandseklædningen til Bommene, hvorved de var bundne, og omvendt, saa det var en Ynk at se, og man skulde tro, der ikke var bleven et Ben helt paa dem«. (Kreaturerne var altsaa bundne til en Bom, anbragt saa langt fra Skibssiden, at de

lige kunde naa denne med Bagdelen). »Staa fast paa Dækket kunde de aldeles ikke, da Strøelsen var skyllet bort af Søerne. Det er det skrækkeligste af den Art, jeg har set, og jeg troede, de var bleven slaæet ihjel alle sammen. Den slemme Nat i Kattegat var intet mod dette, da det den Gang kun var Søerne, der generede. Omtrent Kl. 1 vendte Kaptajnen og gik ind til Mandal; havde han bleven ved at gaa, hvad han godt kunde, var sikkert ogsaa alle Kreaturerne døde, saa galt var det. Kl. 5 omtrent kom vi under Land og fik smult Vand og havde nu travlt med at faa Kvæget bundet om og puslet lidt. Æde eller drikke vilde de ikke og forkomne var de, da vi kom i Havn, 2 Faar havde vi maattet slagte. Hø maatte nu igen købes i Mandal og det til 8 Rd. Lsp. Faarene, 3 Stk., fik jeg solgt til en Slagter for 14 Rd., eller ca. to Trediedele af Værdien. Kvæget fik vi nu bunden til en fast, solid Bom, og hvis vi igen faar stærk Søgang, vil jeg binde dem aldeles fast til denne. Men jeg er forresten bange for Turen til Leith, da jeg har faaet Respekt for Nordsøen, tror næsten, det er nødvendigt at have Baase at sætte Kvæget i. En slig Tur som jeg havde i Gaar, vil jeg være bange for at gentage, da det er en skrækelig Stilling at staa der og se paa, hvor ynkeligt det gik, uden at kunne gøre det allermindste til at forbedre Sagen. Jeg havde i Mandal en grinagtig Historie med den Skipper, jeg købte Hø af. Da Høet var vejjet og bragt om Bord, skulde jeg betale, men havde ingen norske Penge, kun 4 danske Daler i Sølv, ellers kun danske Sedler og engelsk Mønt. Men Manden vilde ingen af Delene have, og var heller ikke tilbøjelig til tale tilrette. Og da jeg, efter at have forestillet ham Stillingen og ingen Vej kunde komme, blev jeg ærgerlig og gav denne Luft ved at ønske ham ad Hækkenfeldt til, saa blev først Pokker løs, og jeg troede næsten, jeg skulde have haft Bank, saa jeg fik kende, det var en norsk Nordmand, jeg havde med at gøre. Saa kom imidlertid en anden Nordmand til, som skulde med Skibet, og han betalte saa Bulbideren med norsk Mønt«.

Den 2. Maj Kl. 1 skrives videre: »Nu er vi snart i Leith, men en skrækelig Rejse har det været. I Gaar Morges Kl. 4 blev Vejret meget uroligt, Søerne slog idelig ind over Skibet, og det ruller stærkt, Kreaturerne ser ynkelige ud, det er meget, de endnu er i Live. Kl. 5 kom de endelig i Land. Et Faar maatte slagtes om Bord. Kvæget gik derimod alle i Land, men daarligt var det, og uheldigt ogsaa, at de havde 3 eng. Mil at gaa, inden de kom i Stald«.

la Cour fortæller saa videre, at Kvæget kom paa Marked næste Dag, og Kommissionæren udtalte her, siger han, »at vort Kvæg, navnlig Studene, var af »good Quality«, som han udtrykte det, og mente, at hvis de ikke havde lidt saa meget paa Rejsen, vilde de have kostet 3 £ mere pr. Hoved. De vilde ogsaa haft godt af ikke at komme paa

Markedet straks, men da de var saa medtaget, var han bange for, at de ellers kunde ligge og dø.

Om Resultatet af Salget anfører la Cour følgende:

6 Stude tilhørende Etatsraad Tesdorpf.	
Vægt 720 Pd. pr. Stk.....	20 £ pr. Stk.
2 Kvier tilh. samme	14 - — —
1 sort 9 Aars Ko tilhørende Gæstgiver Petersen	16 - — —
1 rød 9 Aars Ko tilhørende Gæstgiver Petersen	15 ¹ / ₂ - — —
100 Faar tilhørende Forpagter Tihn ..	1 - 14 sh pr. Stk.
8 Faar tilhørende samme	1 - 10 - - —

I Beretningen om den anden Rejse skriver la Cour, at Vejrforholdene var mere gunstige. I Modsætning til den første, der tog godt 5 Døgn, varede den anden Rejse kun knapt 3. Denne Ladning bestod af 43 Stk. Kvæg, 34 Faar og 99 Svin. Kvæget og Faarene stod sig godt, siger han, med Svinene er det derimod vanskeligt, de kan ikke taale Søvand, og derfor ikke være paa Dækket, og neden under faar de det for varmt. »Jeg fik iøvrigt her den Sætning bekræftet, siger han, »at Forædling af Dyr kun kan ske paa Bekostning af Haardførhed. Af 20 smukke Svin af Yorkshirerace fra Bech, Valbygaard, døde 2 og 6 maatte køres fra Skibet, medens alle de andre, der var grove Dyr, aldeles intet fejlede«.

Ialt foretog la Cour 16 Rejser til England med Kreaturer, fra April til December 1865. Ingen af hans senere Rejser har været saa dramatiske som den, her er berettet om, men man forstaar, at det ikke har været rene Fornøjelsesrejser. De tidligere anførte Ord af Tesdorpf, med Appel til det store Landbrug om, »at det var kaldet til at bryde Isen«, vil man se har været begrundet; thi man kan skønne af la Cours Beretninger, at det har været et Foretagende med adskillig Risiko.

Af de af la Cour anførte Navne paa Afsendere ses da ogsaa, at Landmændene ikke har været ivrige efter at vove sig ud i dette. Ved første Sending er kun 3 Afsendere, nemlig Tesdorpf, Gæstgiver Petersen, København, og Forpagter Tihn, og Antallet af Kvæg kun 16 Stk. Ved næste Sending er der 43 Stk., og af nye Afsendere kun en mere, nemlig Konsul Bentzen, Stubbekøbing, de andre er de samme.

Ved 3. Rejse begynder la Cour selv ved egne Indkøb at tage Del i Eksporten, vel sagtens for herved at erhverve sig en lille Ekstrafortjeneste. Noget større er dette dog ikke bleven til, han opgiver, at 7 Rejser paa dene Maade har givet ham 153 Rd. 2 Mk. i Fortjeneste, medens 4 andre har givet et Tab paa 118 Rd. 1 Mk. Ialt overførte

la Cour 1076 Stk. Kvæg, 4397 Stk. Faar og 357 Svin. Heraf døde paa Rejsen 3 Stk. Kvæg, 31 Faar og 10 Svin. Efter de beskrevne Forhold skulde det synes at være et ringe Tab.

Rejser i Skotland.

Gennem Tidsskrift for Landøkonomi kan ses, at Englandseksporten med Konduktør er fortsat endnu det følgende Aar. la Cours Virksomhed her hørte imidlertid op 1. December 1865. Hvad Aarsagen var, meddeler han ikke, men vi ser af hans Dagbog, at han 1. December, rimeligvis med hans sidste Ladning, er gaaet fra Borde i Leith og begyndt en landøkonomisk Studierejse i Skotland. Af en Beretning om denne Rejse i Tidsskrift for Landøkonomi 1866 fremgaar, at Landhusholdningsselskabet har ydet ham en Understøttelse paa 150 Rd. til denne Rejse. Man kan heraf skønne, at hans Fratrædelse som Konduktør har været forbunden med andre Planer for Fremtiden, og at det er Tesdorpf, der ogsaa her staar bagved, kan der næppe være Tvivl om.

la Cours Optegnelser om Rejsen, der foregik fra 1. til 24. December 1865 omfatter 64 Kvartsider og indeholder udførligere Skildringer af hvert enkelt Landbrug, han har besøgt. Det er navnlig Husdyrholdet, og især Stedefedningen, han ofrer Opmærksomhed, det fremgaar heraf Gang paa Gang, at Dyrkningen af Roer og gode Græsmarker er afgørende Betingelser for rentabel Fedning, og tillige for at undgaa Brakning, som herhjemme blev anset for et nødvendigt Led i Driften. Ogsaa Krydsning af hjemlige Racer med Korthorn indgaar i disse Betragtninger saavel som Faarehold og Faareracer, ja end ikke Fjerkræet undgaar hans Opmærksomhed. I sidste Henseende er han saaledes stærkt optaget af at have set et stort Andehold af de saakaldte Aylesburyænder, der var omtrent saa store som Gæs.

Principielt er Beretningerne om alle disse Forhold nogenlunde ens fra Sted til Sted, og vel sagtens i Betragtning heraf slutter han disse Optegnelser med at spørge sig selv: Hvad har jeg nu egentlig haft ud af min Rejse. Det giver hans Optegnelser ikke Svar paa, men Svaret er at læse i Tidsskrift for Landøkonomi fra 1866, hvor han i en Afhandling med Titlen: »Iagttagelser fra en Rejse i Storbritannien« opstiller Betragtninger over, hvad han har set og lært, og samtidig stiller det i Korrelation til hjemlige Forhold. Artiklen, hvortil her blot skal henvises, rummer et Syn paa Tingene, som viser Vej frem mod de Maal, som Udviklingen herhjemme saa nogenlunde har fulgt. Han siger saaledes, »at det, der begrunder Agerbrugets Fortrin i England, er, naar man gaar nærmere ind paa Tingene, at finde i følgende Punkter: 1) Udelukkelse af Brakken, 2) Dyrkning af Rodfrugter og 3) de yppige Græsmarker«.

Optegnelserne indeholder imidlertid adskilligt andet, der baade belyser ham selv og lagttagelser, han har gjort. Enkelte Ting skal derfor gengives ganske kort. Han siger saaledes et Sted: »Jeg talte med Mr. Wilbank om at tage Korthorn over til Danmark til Krydsning med vort Kvæg. Hans Svar herpaa var: »at det kunde vel nok hjælpe, men vilde dog aldrig føre til noget Resultat, før vi dyrkede Rodfrugter«. Fra et andet Sted siger han »jeg saa her Cheviotfaar, sikkert udmærkede Faar, men nok noget sene at fede paa. Det ligner forresten vort Faar en hel Del. Krydsninger af dette med Leicester er meget anset og vistnok fortrinlig«. »Samme Sted var Ayrchirekøer, og der fandtes to Former, en fin, der lignede Anglerkvæget, og en anden noget mere grov og kødfuld, hvilke sidste krydset med Korthorn maa give gode Fededyr«. Den 5. December overværede han Fedeskuet i Farres, og siger herom: »Hvad jeg saa her var det ganske overordentlige, jeg var næsten ude af Stand til at bedømme det. Stude var her, som maalte 3 Fod over Hofterne, og med en ganske udmærket lige Ryg, men ofte med store Fedtpukler paa Hofter og Sædeben. 5 Stude blev solgt til 45 £ pr. Stk.«. Dagen efter besøgte han en Farm i Nærheden og saa her en Del Leicester Vædderlam, som Ejeren angav at kunne sælge til 10 £ pr. Stk. Han havde nylig købt en Vædder for 38 £. Det er udmærkede Uldfaar, giver 9—10 Pd. Uld pr. Stk. Til sit Fedekvæg brugte han 4 Pd. Oliekager og saa mange Roer, de kunde æde. Udstillingskvæget fik, foruden saa mange Roer de kunde æde, en Blanding af Ærte- og Bygmel, vædet med Sukkermelasse. Han mente forøvrigt, at denne Fedning til Skuer ikke betalte sig. Hans Heste, Clydesdalere, fodrede han med kogt Byg og Kaalrabi. Sædskiftet var: Havre, Hvede, Roer, Byg og 2-Aars Græs. Besætningen var paa 70 Kreaturer og 500 Faar. Folkene fik i Halvaarsløn 9 £ foruden 33 stone (å 14 Pd.) Havremel, hvilket sidste var meget mere end de kunde spise. Roerne dækkede han i store Batterier, men lod dog de fleste staa paa Marken og hyppede Jord op om dem. »Jeg forlod denne Mand med en meget fordelagtig Mening om ham som Landmand, og Gentleman«, siger la Cour.

Et andet Sted, ca. 10 Mil fra Aberdeen, siger han, »besøgte jeg en ældre meget gemytlig Mand, men han holdt meget paa sin Værdighed som Husfader, i det mindste lukkede ingen af Familiens Medlemmer Munden op i hans Nærværelse. Hans Søn, der foreviste Bedriften, var enten et stort Fæ, eller ogsaa forstod han mig ikke. Sædskiftet var her: Havre, Turnips, Byg og 3-Aars Græs. Der dreves Avl af Korthornskvæg, de havde lige købt en 8 Maaneders Tyr for 108 gs (2300 Kr.). Var ikke saa fornøjet med Besøget her. Sønnen var afgjort et Fæ, og Faderen vrøvlde ogsaa en hel Del«.

Paa en anden Farm, siger la Cour, »besøgte jeg Storbritanniens

største Opdrætter af Korthornskvæg, der var 150 Køer og 300 Stk. Kvæg ialt. Køerne var gennemgaaende svære, men fylder for lidt i Gjorden, og næsten alle med store Fedtpukler ved Haleroden. Ungkvæget var bedre paa disse Punkter, maaske fordi en Tyr, han har brugt i den sidste Tid, var særlig god. Han fodrede meget knapt at Hensyn til Overløbning, men havde desuagtet adskillige. Kalvene lod han patte 3 Gange om Dagen, til de var 8 Maaneder, derefter blev Køerne gøldet, de var i det hele daarlige Malkere. Som Landmand stod han sikkert ikke højt. Der var det værste Svineri i Gaarden og Staldene, man kan tænke sig. Folkenes Arbejdstid var 10 Timer, med 1 Times Ophold om Middagen og ingen Frokost eller Middagten, Føden bestod kun af Havremel og Mælk, og som sædvanlig uden nogen Kødspise. Lønnen var 9—10 £ halvaarlig, og naar de ikke fik Kosten, dertil 3 Maal Havremel og 1 Pælg Mælk daglig. Han brugte for 700 £ Kunstgødning om Aaret.

»Søndag den 12. December var jeg i Kirke, men fik ikke rigtig noget ud af det, da jeg ikke kunde forstaa Præsten tilstrækkelig. Sangen var smuk, men der var ikke megen Menighedssang. Jeg havde iøvrigt i Gaar et helt Eventyr med Jernbanevæsenet for Brud paa Loven ved at entre Toget efter at det var i Gang. Kom formelig i Forhør, men Dommeren var saa naadig at dømme, at det var sket af Uvidenhed, og jeg slap derfor med en Formaning. Kom desværre derved 3 Timer for sent til mit Bestemmelsessted, saa Manden, jeg skulde besøge, var kørt fra Stationen. Hos denne Mand saa jeg en Del Anguskvæg, som jeg syntes udmærket om, de havde afgjort Fortrin for Korthornet. Skulderpartiet hos dette Kvæg er noget af det fuldkomneste jeg har set. Han havde købt en Angusstud for 100 gs, om hvilke der blev sagt, at det var den bedste, der fandtes i Skotland. Jeg har selvfølgelig aldrig set noget lignende, ikke fordi den var saa grumme fed, men den havde forfærdelige Dimensioner i alle Retninger. Som Brugsdyr ansaa han en Krydsning mellem Angus og Korthorn for det, der gav det fineste Kød. Han havde ogsaa engang købt en dansk Stud og fedet, og havde aldrig været bedre tilfreds med Slagting af noget Dyr. Dens Kød var udmærket meleret«. Hertil føjer saa la Cour, »at der er ingen Tvivl om, at vort Kvæg kan blive til noget. Korthornstyre paa vore gode Køer vil sikkert give et godt Brugsdyr — og saa Turnips først og Turnips sidst. Det er ubetinget Løftestangen for Fedning«. »Forresten gav denne Mand, da vi om Aftenen sad ved Kaminen med en Toddy, mange Vink, som var Guld værd. Han var sikkert en udmærket Mand, og en 1. Klasses Kreaturmand. Han fortalte saaledes, at hans Kreaturmand, John, der netop paa det Tidspunkt var til Fedeskue i London med 1 Stud og 1 Ko, havde skrevet hjem, at Koen var en sikker Nr. 1, men at Studen vilde blive slaet, og han var

sikker paa, at saadan blev det; thi, sagde han, John is a verry good man«. »Saadanne Røgttere skulde vi have hjemme, føjer la Cour til, som Husbonden kunde stole paa som paa sin egen Dom«. Fra dette kom de videre ind paa Folholdet til Folkene, og Mr. Cambie, som han hed, siger her: »at mange Arbejdsgivere saa for meget og lukkede ikke deres Øjne, naar Tid var. Det var ofte nødvendigt, og en Fejl, naar man ikke gjorde det«. »At han havde et godt Forhold til sine Arbejdere fremgik af, at han roste sine skotske Folk, og at disse paa usædvanlig Maade satte Pris paa ham, fandt Udtryk i, at de for nogle Aar siden havde foranstaltet en Middag for ham«. »Mr. Cambie var iøvrigt alarmeret over Kvægpesten (Mnd. og Klv.), som var udbrudt 6 Mil fra hans Farm, han havde i den Anledning averteret i Bladene, at der var sat Vægttere ved Farmen til at forhindre alle uvedkommende Adgang. Dyrene paa den angrebne Farm var iøvrigt slaaet ned, fortalte han, og man havde i Aberdeen dannet en Forening, hvorigennem man i saadanne Tilfælde fik erstattet $\frac{3}{4}$ af Værdien af de nedslaaede Dyr«.

Fra Mr. Cambie anfører la Cour en Udtalelse, som iøvrigt er gentaget flere andre Steder, han besøgte, »at Kornfedning af Kreaturer ikke var godt, fordi det satte for megen Talg«. Et andet Spørgsmaal, som ogsaa er jævnlig tilbagevendende, er Kløversygen, som paa den Tid var et Problem herhjemme i mange Landbrug, og som ogsaa var brændende derovre. Det kortvarige Sædskifte, 5—6 Aar, de anvendte, var aabenbart Anledningen for la Cour til at bringe Spørgsmaalet paa Bane. Svarene, han fik, var noget forskellige, men gennemgaaende det samme, som han fik af Mr. Cambie, »at det nok kunde gaa med Kløver hvert 5. Aar, men man skulde variere med Kløverarterne«. Denne Erfaring havde man altsaa gjort den Gang. la Cour tror dog ikke rigtig paa det, idet han hertil siger: »Naar det Læge-Middel kan hjælpe, er Kløversygen i saa Fald ikke saa slem som hjemme«. Et andet Sted drejer Talen sig om Udbringelse af Staldgødning. En Farmer, hvis Jord er noget let, gør gældende, at han ikke som ellers er almindeligt, nøjes med at tilføre Staldgødning en Gang i Rotationen, fordi han mener Jorden ikke kan holde paa Næringsstofferne. »Det er vist grumme fornuftigt«, siger la Cour, »og noget vi skal tænke over hjemme«. Og føjer saa til, »at det er karakteristisk at lægge Mærke til, hvorledes de praktiske Landmænd derovre, som næppe har Begreb om Teori, har visse rigtige Grundsætninger, og taler om dem, som om det faldt af sig selv, medens hjemme hos os kun de bedre Landmænd og navnlig dem, som har teoretisk Uddannelse, ved noget derom. Man maa forklare dette ved, at i England er fornuftig Praksis i Landbruget saa gammel som ingen andre Steder, og Praksis har efterhaanden slaaet disse Sætninger fast«. »Deri har man«, siger

la Cour, »et Slags Bevis for, at naar fornuftig Praksis mødes med grundig videnskabelig Teori, saa maa begge efterhaanden komme til samme Resultat«.

Af Ting, der er nye, omtale la Cour et Sted, hvor der er bygget en Uringrube, hvorfra Urinen paa Flytteskinner blev kørt ud paa en nærliggende Mark. Damppløjning, som den Gang var særlig aktuel i England, beretter han ogsaa udførligt om, og er, som vi senere skal se, særlig interesseret i. Om Draining fortæller han, at Betydningen heraf var almindeligt anerkendt, og anfører, at den som Regel blev udført meget forsvarligt, 15' mellem Stikledningerne, 4' dybt og med 2¼" Rør. Ogsaa Skatter og Retsvæsen faar vi noget at vide om. Skatterne derovre, som svarer til vore Hartkornsskatter, fortæller han, ydes i Forhold til Forpagtningsafgiften, men betales som Regel af Ejeren. Forpagteren svarer Skat af Formue og Lejlighed, samt til Kommunen: Fattigskat, Vejskat o. lign. Kun Bivejene vedligeholdes af Kommunen, de større Veje vedligeholdes gennem Bømskat, noget man dog var i Færd med at afløse. I Byerne var der ret høje Grundskatter. Og ellers var der Luksusskatter, som f. Eks. betaltes med 1 £ for en Luksushest, for 1 Arbejdshest i By og paa Land 5 sh. (Plovheste dog undtaget), for en Gig eller Docart 2 £ 10 sh. og for en Staldkarl eller Kusk 1 £. Paa Tobak havde de høj Skat, 4 sh 6 pen. pr. Pd. og paa Spiritus 10 sh pr. Gallon. (1 Gallon 4½ Liter). Værdien af 1 Gallon Whisky var 6 sh 6 pen., Skatten altsaa mere end fordobler Prisen. For nogle Aar siden var der ogsaa Skat paa Mursten og i Byerne paa Vinduer. »Beskatningssystemet er«, siger la Cour, »vist meget fornuftigt, da det er baseret paa at lade dem betale, som har Raad til det«. Vedrørende Retsvæsenet anfører han, at Staten ikke havde noget at gøre med Udøvelsen af den dømmende Myndighed. Hver By udnævner 12 eller 24 Mand, som danner en Jury, der selv vælger sin Formand, Mayor. Kun Mayor'en er lønnet, han faar 100 £ om Aaret, men skal saa til Gengæld give Middag 4 Gange aarlig til Byens Borgere, saa det er blot en Æressag at have den Bestilling, og kan tillige kun indehaves af rige Folk«. »Man skulde tro«, siger la Cour, »at de paa den Maade kunde være udsat for ikke at faa de dygtigste Folk«.

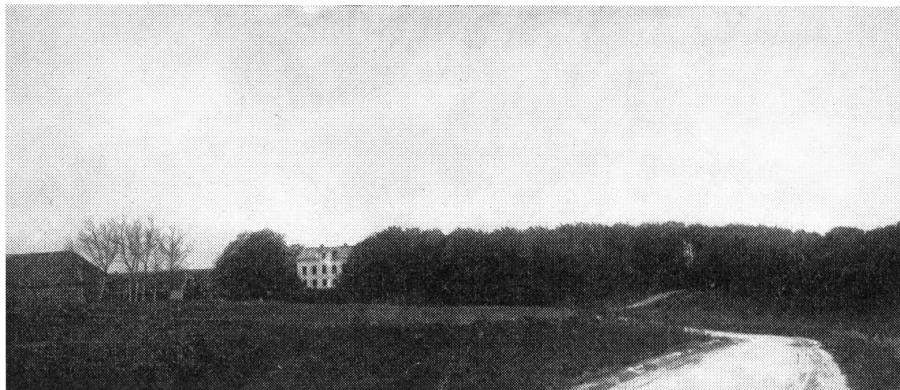
Fra Aberdeen tog la Cour til Northumberland for at se Landbruget der, hvad dog ikke her skal gaas nærmere ind paa. »Men«, fortæller han, »da jeg kom til Newcastle, laa der Brev til mig fra Tesdorpf, hvori han anmoder mig om at se paa et Damptørskeværk. Det var aldeles mod mine Planer, og hvorledes mine Penge skal slaa til til en Rejse ned til Lincoln, fatter jeg ikke«. Men naturligvis rejste han, og fortæller saa, »at han 18. December besøgte en Fabrik der. »Denne Virksomhed forbyrder mig meget«, siger han, »alt Jern skæ-

res, klippes, hugges og bores med Maskiner, kun i Smedie og Hjulmagerværksted sker lidt med Haanden. Den beskæftiger omtrent 1000 Arbejdere og maa selvfølgelig omsætte store Penge aarlig. Det havde derfor været rimeligt, om de ikke havde taget stor Notits af en Stymper som mig, der kun kan købe 1 Maskine af dem. Desuagtet var de meget flinke og foreviste mig alt, og om Eftermiddagen tog en af Kontorfolkene med mig ud til en Farm, hvor en af deres nyeste Maskiner arbejdede. Jeg syntes særdeles godt om den, den arbejdede smukt og afleverede Kornet aldeles rensset, saa jeg bestemte mig for den. Jeg saa her tillige en Halmelevator i Forbindelse med Maskinen, den kunde ogsaa gøre god Nytte hjemme, men der forlangtes en grumme ublu Pris for den, og den er ikke mere kunstig, end den kan laves af en Fabrikant hjemme«.

Optegnelserne om Skotlandsrejsen slutter la Cour 24. Decbr. 1865 paa Hjemrejsen fra Leith med den før nævnte Udtalelse: »Hvad har jeg saa egentlig faaet ud af min Rejse«. »Det var det«, siger han, »vi skulde snakke om«. Hermed tænker han sikkert paa den Lære, der kan drages deraf med Henblik paa de hjemlige Forhold og som har fundet Udtryk i den ligeledes førnævnte Afhandling i T. f. Landøk. For os, der nu læser, hvad han der har skrevet og hvad han ellers har oplevet, og Tankerne denne Rejse har affødt, faar det hele en videre Horisont, end det har fundet Udtryk for hos ham selv. Dansk Landbrug stod den Gang ved Indledningen til en Epoke, som siden er fortsat til Dagen i Dag og vi øjner af la Cours Optegnelser, i det der er fuldbyrdet i dette Tidsrum, at mangt og meget af det har sit Udgangspunkt og Grundlag i engelsk Landbrug, men — vi øjner ogsaa, gennem Optegnelserne en ung 22-aarig Mand, som baade maatte have Evne og Villie til at gøre en Indsats i denne Udvikling.

Ourupgaard-Sæddingegaardtiden.

For la Cour er nu Forberedelserne gjort til den egentlige Manddomsgerning, at denne fører til et videre Samarbejde med Etatsraad Tesdorpf, faar man allerede en Anelse om gennem Tesdorpf's Brev, hvor han anmoder la Cour om paa sin Englandsrejse at købe ham et Damptærskværk, et Hverv, som mere end mange Ord siger os, hvorledes Tesdorpf vurderede denne 22-aarige unge Mand. Hvilke Planer og Drøftelser der har været mellem Tesdorpf og la Cour, berettes der ingen Steder noget om. Af la Cours Optegnelser faar vi kun kort og godt at vide, da han 16/3 1866 skriver: »Først i Februar kom jeg her over til Falster igen efter at have været borte herfra i 2 Aar. Jeg har nu i Februar og Marts gaaet og set paa Bedriften her paa Ourupgaard, i Morgen rejser Overforvalter Kipp, og jeg overtager saa Bestillingen«, og følger saa til: »Det er lidt løjerligt at komme

Næsgaard set fra Storskoven.

her til en saa stor Bedrift (1200 Td. Land), det kan næsten løbe rundt i Hovedet paa een, og jeg føler meget godt, at jeg slet ikke er praktisk nok og mangler Greb paa at ordne Sagerne med Taalmodighed, men det kommer vel — og det skal komme. Kipp havde imidlertid en fortrinlig Kommando over Folkene, saa de er vant til at lystre, og det er jo en stor Ting, som vil lette det meget at tage fat. Spørgsmaalet er jo saa kun, hvordan jeg faar det med den »Gamle««. Ansvarret, der er ham paalagt, finder saa iøvrigt Udtryk i noget, der nok er karakteristisk for Tesdorpf, idet la Cour tilføjer: »Tesdorpf siger: »Ourupgaard og Kringelborg er de af mine Gaarde, der svarer sig bedst, bedre end dem sønder paa, og det fordi der bliver gjort for mange Kunster der nede«. Med andre Ord: Ourupgaard skulde ogsaa gerne fremtidig staa som den førende, og Ansvarret herfor bliver nu lagt paa den ny Mand. »Nu faar vi se«, siger la Cour, og dermed er saa indledet et Samarbejde mellem de to Mænd, med 4 Aar som Overforvalter paa Ourupgaard og 7 Aar som Bestyrer paa Sædingegaard.

Tiden, det her drejer sig om, fra 1866 til 1877, var for dansk Landbrug en Brydningstid, hvor gammel Sædvane og nye Synsmaader stod skarpt overfor hinanden. Forsøgsmæssig Belysning af Problemerne var en ukendt Ting. Den enkelte Landmand maatte selv gøre sine Erfaringer og derfor saa vidt gørligt underbygge baade nyt og gammelt ved at stille Økonomien op mod hinanden. Men skulde dette være ordentligt underbygget, krævedes ikke blot et strengt gennemført og udførligt Regnskab, men ogsaa Evne til at skønne over Virkningerne paa langt Sigt.

Under Tesdorpf's Førerskab var disse Betingelser sikkert tilstede i mere fremtrædende Grad i hans Bedrift end i noget andet dansk Landbrug paa daværende Tidspunkt. Optegnelserne, la Cour har ført

paa den Tid, viser da ogsaa, hvor grundig man er gaaet til Værks for med tørre Tal at skabe økonomisk Sikkerhed for sin Arbejdsmaade. Der er i alt dette fra den Tid ikke blot et godt talmæssigt underbygget Stykke Landbrugshistorie, men ogsaa et klart Billede af de Utaal af Problemer, som denne Overgangstid havde at byde en Fremskridtslandmand. Spørgsmaalene, der skal findes Bund i og tages Stilling til, er mangeartede, det er, for at nævne nogle af dem: Grund og dyb Behandling af Jorden, Haandsaaning, Maskinsaaning eller Radsaaning af Sæden, og for Roernes Vedkommende: Udplantning, Sætning af Frøet med Haand eller Saaning med Maskine, og her atter Saaning paa Kamme eller flad Jord. Og for Tærskning: Udførelse med Haand, Maskine, Hestekraft eller Dampkraft. Ja, hvem tænker vel paa nu, at Anvendelse af Olie eller Petroleum i Lygter og Lamper ogsaa engang var et Problem o.s.v., o.s.v. Og saa er der Omkostninger og Forbrug af Arbejdskraft ved de forskellige Arbejder og Arbejdsmaader i Landbruget ved: Roedyrkning, Høstning, Brakbehandling, Korndyrkning og for Grundforbedringsarbejder, specielt Draining, baade med Hensyn til Teknik og Økonomi, alt finder man bilagt med Tal og udførlige Kommentarer. Endvidere Tærskningsresultater, Foldudbytter, Frøblandinger, Saasædsmængder, og for Kvægholdet Foderplaner, Foderforbrug og Rentabilitet for de enkelte Afdelinger, strækende sig helt over til Produktionen af Smør og Ost. Ogsaa Hesteholdet er Genstand for udførlige regnskabsmæssige Opgørelser vedrørende baade Foderforbrug og Arbejdsydelse.

Det store Materiale, som saaledes foreligger, er selvsagt i Dag kun af historisk Betydning. Hvor interessant det vel i saa Henseende kan være, vil en Gengivelse som Helhed dog ikke være paa sin Plads her. Nogle kortfattede Uddrag til Belysning af Tiden, Forholdene og Spørgsmaalene, der behandles, kan det dog maaske være af Interesse at drage frem, dels til Belysning af la Cours Virksomhed, men ogsaa fordi Tesdorps Landbrug indtager en saa fremragende Plads i vort Landbrugs Historie.

Spørgsmaalene er som sagt mangeartede og skal her anføres i Form af spredte daterede Uddrag:

26/3 66. »Husmændene saar Kunstgødningen godt, har saaet 800 Pd. mindre, end de skulde paa 115 Td. Land«.

29/3 66. »Til Byg er brugt 200 Pd. Superfosfat og 50 Pd. Chilealpeter pr. Td. Land. 25 Td. Land fik tillige 50 Pd. Guano. Vi har brugt forskellige Mængder paa forskellige Agre, men vi kan næppe vente at se noget større Udslag, fordi Jorden er i saa stor Gødningskraft i Forvejen«.

5/5 66. »Der er saaet smukt i Aar, kun vel meget over ved Forpløjningerne. En halv Ager, der ikke var nedfældet i Paaskedagene,

har Kragerne ædt. Man lærer heraf, at man skal gøre sig færdig, saa langt man kommer, ellers bliver man Bet. Konerne er et vanskeligt Folkefærd, jeg har haft et voldsomt Roderi for at faa dem til at komme«.

17/5 66. »Jeg har gjort et Overslag over det Arbejde, vi vil fordre af Hestene inden Høst. Det lyder paa 710 Arbejdsdage, og vi kan med 13 Par udrette 830, saa jeg antager ikke, vi kommer tilkort. Man skal dog vist være forsigtig med sligt Overslag. Ikke desto mindre har jeg dog i den Anledning sat 2 Spand paa Græs«.

25/6. Oversigt over foretagne Akkordarbejder:

»Strøet Jord a 1 Mark 8 Skl. pr. 100 Karrelæs. 1 Mark vilde været nok«.

»Kjørt Gødning til 2½ Skl. pr. stort Læs, det var ikke for meget«.

»Slaaet Græs til 3 Mark 8 Skl. pr. Td. Land, der tjentes godt«.

»Kløvet Sten til 3½ Skl. pr. Hul. Det er en høj Accord, men kan ikke faas billigere«.

»Skudt Sten til 3 Skl. pr. Tom., Krudtet indbefattet«.

»Slaaet Sten til Vejen a 1 Mark pr. Td. En god Betaling«.

»Slaaet Kløver til 4 Mark pr. Td. Land. Der tjentes 4 Mark pr. Dag«.

»26/7. Roerne staar godt. Buus siger, de staar for tæt. Jeg synes 8" maa være passende Afstand. Kaalroerne maaske for tætte. Nu faar vi se«.

»6/8. Nu har vi Høsten, og det gælder saa om at tage rigtig fat. At vi maa være saa tidlig paa Færde som muligt er mig klart«.

13/9 66. I de forskellige Afgrøder er brugt følgende Antal Mejedage:

Hvede.....	123	Dage =	7,33	Skp. Ld. pr. Dag				
Rug.....	25	— =	8,00	—	-	-	-	—
Blandsæd....	49	— =	6,85	—	-	-	-	—
Byg.....	153	— =	6,54	—	-	-	-	—
Havre.....	72	— =	13,33	—	-	-	-	—

29/9 66. Udgiften til Høstarbejdet i Aar og de to foregaaende Aar har været:

1864 =	43	Rd. 52	Skl. pr. Dag =	67	Skl. pr. Læs			
1865 =	57	— 32	— — — =	76	— — —			
1866 =	46	— 63	— — — =	78	— — —			

15/11 66. Roehøsten har udgjort:

397	Runkelroer à 10½	Td. =	4170	Td. =	268	Tdr. pr. Ld.
91	Kaalroer à 10	— =	910	— =	228	— — —

Udgiften til Roernes Lægning, Rensning og Optagning har udgjort 11 Rd. 14 skl. pr. Td. Land.

»Dampmaskinen er os ubetalelig, den hjælper meget paa Hestekraften. Udgiften til Kul, Arbejdskraft, Forrentning og Amortisation, beregnet efter Tærskning af 200 Td. Korn, udgør 20,76 Skl. pr. Td. Sammenlignet dermed koster Tærskningen paa 6-Hestesmaskinen 29,5 Skl.«.

»26/5 67. Vi har svensket Kløveren ned, jeg tror, det var heldigt, om den ikke kom saa dybt ned. Et Stykke har vi tromlet ned, og den kommer betydeligt bedre der«.

»Høsten 1866 gav følgende Resultat paa tilsammen 495 Td. Land: 2360 Læs, 8578 $\frac{3}{4}$ Td. og 17,4 Fold. Foldudbyttet af de forskellige Afgrøder var: Rug 10,5, Hvede 17,1, Byg 15,0, Havre 22,4, Ærter 16,5, Blandsæd 16,6 og Hestebønner 13,8«.

»16/7 67. Vi har forsøgt en ny Maade at lave Hø paa, som vistnok desværre ikke viser sig gunstig. Høet kørtes ind efter at have ligget paa Skaar i 3 $\frac{1}{2}$ Dag, sattes sammen paa Kostaldloftet i en Højde af 3 $\frac{1}{2}$ Al. og skulde derefter være tjenlig til at sætte i Gulv — men det skimlede. Det skulde vist snarere være taget tidligere, da det afgjort helst maa tage Varme«.

»Til at slaa Kløver med har vi i Aar brugt en gammel Kielermejemaskine, men den har ikke vist sig heldig. Derimod er de smaa Høst-river med krumme Jerntænder fortrinlige, de fremmer Arbejdet meget. Ialt har vi paa 169 Td. Ld. høstet 452 Læs Hø«.

»22/9 67. Paa 503 Td. Ld. er i Aar høstet 2547 Læs = 5,1 Læs pr. Td. Ld., og Foldudbyttet har jeg anslaaet til 17,9. Et Læs har kostet 68,8 Shl. at høste. Til Sammenligning med i Fjor skal fradrages Stigningen i Arbejdsløn, og det bliver da 58 Skl. Det gode Resultat tilskriver jeg Mejemaskinen«.

»Det er en forfærdelig Ulempe med det lille Laderum vi har. Tids-spilde og Kærnespild i utrolig Grad. Staksætning er ogsaa lidt dyr. Bekostningen herved svarer til Renten af 1000 Rd.«.

3/11 67. Fra 1. Marts 66 til 1. Marts 67 har 38 Heste ialt ydet 8450 Arbejdsdage, regnet med 300 Dage i Aaret er det 222 Dage pr. Hest, altsaa en Udnyttelse paa 74 pCt.«.

»Roehøsten har i Aar givet:

13 Td. Ld. Runkelroer	230 Td. pr. Td. Ld.
5 — — Kaalroer	268 — — — —

De har kostet 4 Rd. 43 Skl. pr. Td. Ld. at tage op«.

»Arbejdet i Brakmarken har i 1867, indbefattet Kørsel af 382 Læs Kompost og 1479 Læs Gødning = 50 Læs Kompost eller 13 Læs Gødning pr. Td. Ld., kostet 26 Rd. 3 M. 10 Skl. pr. Td. Ld.«.

Som tidligere nævnt blev la Cour paa sin Englandsrejse en Del optaget af den derovre anvendte Damppløjning. I Tidens Løb vender han flere Gange tilbage til dette Spørgsmaal i Form af udførlige Overslag.

Den 12/12 1867 findes første Gang et saadant i la Cours Optegnelser, og det skal anføres her, ikke af Hensyn til Problemet i sig selv, men fordi Materialet, man har haft til Raadighed for et saadant Overslag, ikke er uden Interesse. la Cour indleder det med at sige: »Jeg spekulerer stadig paa, at Damppløjning maa kunne lade sig gøre her. Stenene, vi har i Jorden, maa ikke kunne forhindre det. Jeg har derfor foretaget følgende Beregning over Antal Hestedage, anvendt til de forskellige Arbejder:

Gaarden og Diverse.....	1776	Dage
Murere.....	207	—
Gartner.....	102	—
Husmænd.....	208	—
Gødningskørsel.....	646	—
Jordkørsel.....	159	—
Stenkørsel.....	48	—
Høindkørsel.....	82	—
Mejning.....	71	—
Indkørsel af Korn.....	433	—
Benmaling (Benmøllen).....	183	—
Roerne.....	103	—
Tærskning.....	368	—
Harvning ved Saaning.....	267	—
do. i Brakken.....	407	—
Pløjning i do.....	1248	—
Anden Pløjning.....	1796	—
Tilsammen ...	8104	Dage

Regnes, at $\frac{2}{3}$ af Pløjningen og $\frac{1}{2}$ af Harvningen kan udføres med Damp, saa spares 2365 Arbejdsdage = 29 pCt. Altsaa kan Hestebesætningen indskrænkes med 29 pCt.- af 42 Heste kan saa 12 afskaffes. Regnes 40 Td. Havre a 3 Rd. 2 M. pr. Hest, og den aarlige Vedligeholdelse til 42 Rd., koster en Hest 175 Rd. 2 M. aarlig. Vedligeholdelsen har jeg beregnet saadan:

Aarligt Indskud 4 Heste à 200 Rd.	800	Rd.
Beslag 8 Gange à 1 Rd. for 42 Heste.....	336	—
Seletøj, Grimer og Dækner.....	200	—
Staldkarl, Kost og Løn.....	250	—
Forrentning af Stald.....	160	—

Ialt... 1746 Rd.

hvilket for 42 Heste giver 42 Rd. pr. Hest. En Dampplow vil desuden kunne spare 2 Mand, til Hestenes Betjening behøves 6 Mand, medens Dampplowen kan nøjes med 4. Altsaa spares:

12 Heste à 175 Rd. 2 M.....	2124 Rd.
2 Mand à 150 —	300 —
	Ialt... 2424 Rd.

Dampplowen koster 12000 Rd., 5 pCt. heraf er 600 Rd. og Amortisation paa 10 Aar 1200 Rd., ialt 1800 Rd. Der er saaledes 600 Rd. til Betaling af Kul og Reparationer, saa Regnestykket ser ikke saa galt ud«, siger la Cour.

Tesdorf har dog aabenbart aldrig kunnet gaa ind paa dette Projekt, alt hvad der kommer ud af la Cours Interesse i saa Henseende er, at der siden hen en Gang paa Sæddinggaard bliver lejet et Dampapparat, som De danske Sukkerfabrikker havde anskaffet.

Den 25/1 1868 skrives videre: »Var i Dag til Landmandsforsamling (en lokal Kreds, der jævnlig samledes i Nykøbing) i Nykøbing. Etatsraaden indledede en Forhandling om, hvorledes man bedst undgik Kastning og Overløbning«. la Cour refererer udførligt, og det er, som Udtryk for den Tids Viden, en meget interessant Argumentation, der blev ført.

26/1 1868. »Vore Kalve ser godt ud. Det er mærkeligt at se Kalvene efter Sønnesønnen af Bakewell fra Gunderslevholm, de er lysere og mere pudlede i Skindet, men har efter Sigende ikke Anglerpræget. Jeg synes, de er smukke. Vi har til Dato mistet 3 Køer af Kælvningsfeber, det er stadig vor værste Fjende. Som Følge deraf faar Goldkøerne kun 2 Skp. Roer og Halm. De 2 Pd. Skraa er taget fra dem, og det er vel rigtigt. De kælvede Køer faar 7 Pd. Korn, 1 Pd. Oliekager, 1 Skp. Roer og 3 Gange Hø. Kælvede Kvier 5 Pd. Korn, de drægtige Kvier 2 Gange Skaftehavre. Med alt dette har vi 15 Potter Mælk i Gns. af de kælvede Køer«.

28/1. »Vi har lagt et Betongulv, hvortil er brugt:

12 Td. Cement à 6 Rd. 4 M.....	80 Rd.
30 — Skærver à 0 Rd. 1 M.....	5 —
8 Læs Sand à 1 Rd.....	8 —
Arbejdsløn	13 —
	Ialt... 106 Rd.

hvilket bliver 4 M. 13 Skl. pr. Kv.-Alen. Af pressede Sten vilde det koste 3 Rd. pr. Al.«.

»En Undersøgelse over Omkostning ved Belysning viser, at:

I Lygter uden Glas bruges i 10 Timer Petroleum for 3,6 Skl.

I Lygter med Glas bruges i 10 Timer Petroleum for 2,0 Skl.

I — — Olie — i 10 — Olie — 9,1 —

»23/3 68. Ved Kostholdet her paa Ourupgaard, 57 Mand, er forbrugt pr. Mand:

Korn for.....	37 Rd.	11 Skl.
Smør, Ost og Mælk for	43 —	87 —
Kød og Flæsk for.....	32 —	93 —
Brændevin, Sirup og forskelligt	8 —	56 —
Ialt...	123 Rd.	19 Skl.

»Pr. Mand har fortæret: 475 Pd. Brød, 131 Pd. Mel og Gryn, 16,2 Pot Ærter, 53 Pd. Smør, 104½ Pd. Ost, 221 Kd. Mælk, 198 Pd. Flæsk og Kød. Kostudgiften til 1 Karl er saaledes 124 Rd.

Udgiften til 1 Husmand uden Jord....	186 Rd.	11 Skl.
— - 1 — med 3 Td. Ld.	165 —	00 —

5/4 68. »Vi har i Aar saaet 6,38 Td. Land med Drilmaskinen og brugt 3,76 Skp. pr. Td. Land. Det blev saaet udmærket, hvert Korn er, som det var plantet. Nu skal vi se, hvad det vil give i Forhold til Bredsaaning«.

13/5 68. »Vi har brugt af Runkelroer 9 Pd., af Kaalroer 5 Pd. Frø pr. Td. Land. Vi skal afgjort til at saa med Maskine. Det er langt lettere at stille Maskinen til at saa godt, end at faa 14 Koner til at lægge Frøene akkurat«.

23/8 68. »Vi har i Aar brugt Mejemaskinerne meget, det vil sige, vi har med dem mejet 20 Td. Ld. Byg og 115 Td. Ld. Havre (af ialt 494 Td. Ld.)«.

13/12 68. »Vi har i Aar pløjet fuldt saa dybt som sædvanligt og med kun 6" brede Fure, det mærkes paa Arbejdet, har kun pløjet ½ Td. Ld. om Dagen, uagtet Hestene har gaaet rask. Det er min Overbevisning, at skal vi give Jorden en saadan Behandling, maa vi have Damp. — Vi har solgt en Del Hvede til høje Priser, over 11 Rd. pr. Td., ogsaa Smør og Ost er betalt udmærket, vi har faaet 132 Rd. pr. Lsp. for Staldsmør og 15 Sk. for Ost«.

10/7 69. »Var i Gaar paa Linelyst og Rødbyfjords Inddæmning (Lidsø) i Anledning af, at Etatsraaden har foretaget en Taxation af denne Ejendom«. la Cour afskriver hele denne udførlige Taxation; som vidner om Tesdorpf's Grundighed. Her skal blot anføres Hovedresultatet:

Hovedparcellen 300 Td. Ld. à 275 Rd. pr. Td.....	82500 Rd.
Engbunden 112 — — à 200 — — —	22400 —
Inddæmningen 494 — — à 140 — — —	20000 —
Ialt...	906 Td. Ld. 174000 Rd.

15/6 69. »I Aar er Virkningen af den kunstige Gødning øjensynlig stærk. Ja, den Chilisalpeter og Guano er noget for os. Vi skal have Kvælstof, Kvælstof og atter Kvælstof«.

11/7 69. »Jeg kom i Dag hjem fra Landmandsforsamlingen i København, hvor jeg har været hele Tiden ud. Det har været en særdeles interessant Tur, nu gælder det jo at have haft noget Udbytte ud af det«. la Cour fortæller saa, at »Ourupgaard fik 1. Præmie for en Samling Køer, den slog Samlingen fra Gunderslevholm, trods det, at Tyren ikke tog sig godt ud«. Om de udstillede Anglertyre, der væsentlig var af Gunderslevholms Stammen, siger han, »at de lignede hinanden, men var lidt smalle fortil og havde for stærke Laar«.

26/2 1870. »Var i Gaar med Etatsraaden paa Sæddinggaard for at tage Skøn over Bygningerne. Han mente, hele Gaarden burde ombygges og at dette skulde paabegyndes 1872«. Lidt senere, den 11/3 skriver la Cour en hel Afhandling om Draining af Sæddinggaard, og indleder med at spørge: »Skal man dræne paa 20 eller 24 Al., og i hvilken Dybde«. Overvejelserne resulterer i, at han slutter med at sige: »Vi holder os til 20 Al. og 5', da Jorden er vandrig, er det det rigtige. Udgiften herved vil blive 48,89 Rd. pr. Td. Ld., og det bliver kun 6 Rd. billigere, naar Afstanden gøres 24 Al.«

Saaledes blev altsaa Sæddinggaard drænet, og Fr. Tesdorpf, Ourupgaard, siger siden i sin Nekrolog over la Cour, »at dette Drainingsarbejde var noget enestaaende, og gennemførtes efter la Cours egen Plan og uden nogen teknisk Medhjælp, og Resultatet af det var, at Sæddinggaard altid kunde saa 8 Dage før alle andre«.

Efter at Tesdorpf 1869 har købt Sæddinggaard, bliver det altsaa la Cour, han betror den Opgave at bringe denne i høj Grad forsømt Gaard i Orden. la Cour overtog Stillingen 1/4 1870, og vi faar naturligvis i hans Optegnelser mangt og meget at vide om, hvorledes denne Opgave løses. Drainingen er selvsagt det første, der tages fat paa, Jordens Ydeevne er jo det, det i første Linie kommer an paa. Allerede 4/4 1870 er dette Arbejde i Gang, idet la Cour da skriver: »at han desværre ikke har haft Tid til at lægge nogen ordentlig Plan, men der er heldigvis Fald nok der, hvor vi nu er«. Alt skulde naturligvis ikke ske paa en Gang. Bygningernes Fornylse var derfor, som vi af en tidligere Bemærkning har set, udsat til 1872. Anskaffelse af Maskiner var ogsaa i første Linie paakrævet, og skulde, som alt andet, sikres, at det blev de bedst mulige. Dette er Aarsag til, at la Cour paany rejser til England. Denne Rejse fandt Sted fra 18/7 til 1/8 1871, og vi ser af la Cours Optegnelser, at han her benytter Lejligheden til paany at pleje sin specielle Inetresse: Dampdyrkning. Han beretter udførligt om Besøg i Landbrug, hvor disse Apparater anvendtes, og er meget tilfreds med, hvad han ser, navnlig finder han denne

Metode paa sin Plads, hvor det drejer sig om Nykultivering. Men naturligvis faar vi ogsaa grundig Besked om Driften i Almindelighed i disse Landbrug. Noget særlig Nyt i Forhold til, hvad han har beskrevet ved sin tidligere Rejse, kommer dog ikke frem. Hvad han særlig ofrer Opmærksomhed er den udstrakte Roedyrkning derovre, som endnu ikke har fundet større Plads i det hjemlige Landbrug. Rejsen hjem lægger han over Holland, og gør ogsaa her Forsøg paa at finde Landbrug, der anvendte Dampdrift. Udbyttet, han fik her, var imidlertid magert, og ledsaget af Uheld med ikke at træffe Folk hjemme. Her skal derfor blot anføres lidt om det almindelige Indtryk, han har faaet af Holland. »Man ser næsten intet Korn«, siger han, »Græs, Høstakke og brogede Køer præger Landskabet. Byerne gør et særlig ejendommeligt Indtryk med uendelige Kanaler, som gennemkrydser dem, de ser langt nettere ud end de engelske Byer. Husene er overalt pænt malet, og selve Folkene ser langt sundere og kraftigere ud end Englænderne, og den fattige Befolkning langt anstændigere«.

Et Billedgalleri i Haag har gjort mindre Indtryk paa ham, han siger herom: »Jeg syntes ikke, der var noget saa overordentligt ved hvad jeg saa, og det uagtet der var store Navne som Rembrandt o.s.v. Jeg syntes, jeg har set det langt bedre i København. — Men man forstaar sig jo ikke ret paa det«.

Skønt Dampdyrkingen har haft la Cours største Interesse paa denne Rejse, bliver det ikke et saadant Apparat, han bringer hjem, men følgende Maskiner:

Et 5 Hestes Lokomobil der har kostet ..	166 Rd. 00 Sk.
Et Damptærskværk, — — — ..	89 — 00 —
En Halmelevator, — — — ..	47 — 00 —
En Kværn, — — — ..	65 — 00 —
En Hakkelsemaskine, — — — ..	10 — 00 —
Drivremme, Reservedele o. lign.	61 — 03 —
Ialt...	438 Rd. 03 Sk.
÷ 2½ % for Kontant...	10 — 19 —

Som tidligere anført havde Tesdorpf og la Cour drøftet Spørgsmaalet om Sæddinggaards Bygninger. Disse var, som Gaarden i det hele, i en daarlig Forfatning, da den blev købt. Det hele skulde derfor bringes i Orden fra Bunden af. Det er store Bekostninger, der her er Tale om. Tesdorpf er imidlertid ikke Sportslandmand, der skal være bedst mulig Økonomi i Tingene, og samme Indstilling har la Cour. Da Grev Knuth, Knuthenborg, i 1872 fattede Beslutning om at nedbryde hele Knuthenborg Avlsgaard, giver dette Anledning til Spekulation i at købe og overføre de gamle Bygninger til Brug for Opbygning af Sæddinggaard. Men det er en lang Transport, vel 16—17 km, og et stort

Arbejde at flytte disse gamle, svære Bygninger, og Spørgsmaalet er ganske naturligt, om man fra Sæddinggaard kan præstere dette Arbejde. Under disse Overvejelser ser vi i la Cours Optegnelser, dateret 13/11 1872, en meget interessant Beregning over, hvad der i saa Henseende kan præstere, en Beregning, som vel kan siges at være karakteristisk for ham — og vel tildels ogsaa for Tesdorpf.

Arbejdet skulde naturligvis gøres som Vinterarbejde, la Cour opgør derfor, hvilke Krav der stilles til Hestene fra Nytaar og til 1. Maj saaledes:

Saaning af 116 Td. Land Byg og Havre:

1 Gang Ledharve à 10 Td. Ld. pr. Dag.	11,6	Spanddage
1 — Svenskharve à 4 — — — —	29,0	—
1 — Rundharve à 6 — — — —	19,3	—
Saaning.	3,0	—

Roejord 18 Td. Ld.:

2 Gange Ledharve à 10 Td. Ld. pr. Dag	1,8	Spanddage
1 Gang Tromling à 10 — — — —	1,0	—

Bønejord 10 Td. Ld.:

1 Gang Pløjning à 1 Td. Ld. pr. Dag.	10,0	Spanddage
1 — Ledharve à 10 — — — —	1,0	—

Skoven 15 Td. Ld.:

Pløjning, Harvning, Saaning, Tromling	40,1	Spanddage
Kulkørsel, 1 Læs om Ugen i 20 Uger	20,0	—
Hjemkørsel af Kunstgødning, 6 Læs	6,0	—
Hjemkørsel af Frø	1,0	—

Ialt. . . 143,8 Spanddage

Fra Knuthenborg:

Ca. 280.000 Mursten à 600 pr. Læs.	467	Læs
Tømmer, ca.	200	—
Tag.	60	—
Grundsten.	60	—
	787,0	Spanddage

Ialt. . . 930,8 Spanddage

hvilket med 10 Spand Heste giver 93 Arbejdsdage, og der er i de 4 Maaneder 97 Arbejdsdage, »altsaa er der«, siger la Cour, »4 Dage at løbe paa«. Men det kunde altsaa præstere, saa Bygningerne blev købt og hjemført.

Men det er som sagt store Bekostninger, der er Tale om, og man er saaledes indstillet, at man saa nogenlunde vil vide, hvor man er. la Cour udarbejder derfor følgende Overslag over, hvorledes Økono-

mien vil stille sig 1875, naar Jorden er drænet, merglet, brakket en Omgang, nye Bygninger opført, Besætningen i Orden og et Dampdyrkningsapparat anskaffet.

Gaarden med 4 Marker drænet staa $\frac{1}{5}$ 71 i	201177 Rd.
8 Marker at dræne à 48 Rd. pr. Td. Ld.	13824 —
Udlæg til Kunstgødning, som der ikke kan ventes Udbytte af i disse 4 Aar	6000 —

Bygningerne vil koste at opføre:

Kostald	23000 Rd.
Lade	4000 —
Svinestald	4000 —
Remise og Redskabshus	4000 —
Mejeri	4000 —
Mellembygning ved Lade og Kostald ..	1000 —
	40000 Rd.

Dampdyrkningsapparat	18000 —
Ialt...	278951 Rd.

Arealet vil blive 12 Marker a 35 Td. Ld. og 9 Td. Ld. Eng = 441 Td. Ld., altsaa koster Gaarden 632 Rd. pr. Td. Ld.

Det er altsaa Summen, der skal forrentes. Og der følger saa et meget specificeret Overslag over Indtægter og Udgifter, som her kun kan gængives i sammentrængt Form. Overslaget over Kornavlens samt dens Anvendelse skal dog anføres som Helhed. Det ser saaledes ud:

Kornsort	Td. Ld.	Fold	Td. ialt	Antal Udsæd	Td. til Foder	Salg
Hvede	72	16	1152	50	52	1050
Byg	72	16	1152	64	38	1050
Havre	36	20	720	64	656	—
Blandsæd ..	36	18	648	—	648	—
Ærter	36	12	432	59	373	—
Bønner	18	12	216	22	194	—
Ialt...	270	—	4320	259	1961	2100

Hertil kommer 18 Td. Ld. Roer a 260 Td. = 4680 Td.

Derefter redegøres i alle Enkeltheder for Forbruget af Foder til hele Husdyrbestanden og for Indtægterne, den kan give som Betaling, samt for Kornsalget, og det endelige Resultat bliver et Bruttoudbytte paa 30.450 Rd., eller 69 Rd. pr. Td. Ld.

Paa lignende Maade behandles Driftsudgifterne udfra givne regnskabsmæssige Forhold, hvilket foruden til Formaålet her, giver et Indblik baade i Prisforhold og i Folkestyrken, der anvendtes paa den Tid.

Her skal blot anføres, at Pigelønnen var 36 Rd., Mejerske 65, Karle 65, Røgter, Svinemand og Husmænd 200, 2 Forvaltere tilsammen 700 Rd. Til Kosten regnes med 120 Rd. pr. Kostgænger. Ialt bliver Udgiften:

Til Folkehold.....	5962 Rd.
Vedligeholdelse af Maskiner og Inventar ..	2479 —
Dampdyrkning.....	1097 —
Frøindkøb.....	500 —
Kunstgødning.....	5748 —
Diverse.....	700 —
Maskinernes Amortisation (4 % af 23000)	920 —
Skatter og Afgifter	1094 —
Ialt Udgift... ..	18480 Rd.

Nettoudbyttet bliver herefter 11.970 Rd., hvilket er $4\frac{1}{3}$ % af Gaardens Pris: 278.951 Rd. Det kalkulerede Nettoudbytte bliver saaledes 27 Rd. pr. Td. Ld. »Ourupgaards Regnskab viser«, siger la Cour, »at Nettoudbyttet der er 25 Rd. pr. Td. Ld.«. »Men Spørgsmaalet er saa«, anfører han, »om Sæddingegaard kan holdes i Kraft ved denne Drift, hertil maa dog svares afgjort ja, thi sammenlignet med Ourupgaard er Indkøbet af Kunstgødning og Foderstoffer der tilsammen 13 Rd. pr. Td. Ld., eller akkurat det samme som det beregnede Indkøb af Kunstgødning alene til Sæddingegaard. Endvidere bliver det opfodrede Antal Td. Korn og Roer større paa Sæddingegaard, nemlig 3,7 Td. Korn og 10 Td. Roer pr. Td. Ld., mod 3,8 og 5,7 paa Ourupgaard«. »Alt dette maa gøre«, siger la Cour, »at Sæddingegaard, i det mindste i samme Grad som Ourupgaard, maa kunde gaa frem i Kraft, særlig naar den faar en mecklenburgsk Kostald og et Dampdyrkningsapparat«.

Saaledes var det altsaa tænkt. »Dampdyrkningsapparatet« kom dog ikke, derimod den mecklenburgske Kostald. Men Resultaterne blev dog ikke meget ved Siden af, hvilket kan ses af følgende Opstilling, han foretager 1877 over Høstudbytteerne.

	Kornareal	Td. Korn ialt	Foldudbytte	Td. Roer	Td. Roer pr Td. Ld.
1870	192	2442	12,72	1508	251
1871	203	2498	12,27	2780	270
1872	203	2255	11,10	3254	250
1873	216	3067	14,19	5552	338
1874	254	3424	13,48	4683	252
1875	287	4037	14,05	4959	252
1876	280	3274	11,68	4822	241

Den økonomiske Side af Sagen kan ikke belyses saa fuldstændigt,

men vælger vi Aaret 1875, skriver han, »at Bruttoudbyttet pr. Td. Ld. det Aar var 71 Rd. og Nettoudbyttet 26 Rd. 32 Sk.«, hvilket omtrent passer med det beregnede. Samme Aar, siger han, »var Bruttoudbyttet paa Ourupgaard 79,6 Rd. og paa Gedsersgaard 70,7«. Stor Forskel er der altsaa ikke paa de forskellige Gaarde. »Ourupgaards gode Resultat«, siger la Cour, »har imidlertid sin Aarsag i den bedre Kvægbesætning. Bruttoindtægten det Aar var der af 220 Køer 373,11 Kr. pr. Ko, medens Sæddinggaard af 122 Køer kun havde 280 Kr.«. I samme Forbindelse kan være Anledning til at nævne, hvad der oplyses i anden Anledning, at Kraftfoderforbruget pr. Ko havde været = 964 Pd. Korn, 99 Pd. Høfrøkager, 242 Pd. Rapskager, 271 Pd. Palme- og Kokuskager og 44 Pd. Klid, eller ialt 1620 Pd. Kraftfoder. Der var anvendt 30,4 Td. Roer pr. Ko, og det anvendte Græsareal var betalt med 41,50 Kr. pr. Td. Ld. Mælken var udbragt i 19,96 Øre pr. Kd.

Iøvrigt foreligger der naturligvis i la Cours Optegnelser fra Sæddinggaard, ialt 270 Kvartsider, en Mængde driftsmæssige Enkeltheder i regnskabsmæssig Belysning, som, hvor interessante de end kan være, dog maa udelades. Som Eksempel paa, hvor vidtspændende Materialet er, skal dog anføres en Opgørelse over Gaardens Kosthold. Udgifterne hertil var i Aaret 1. April 1876 til 1. April 77:

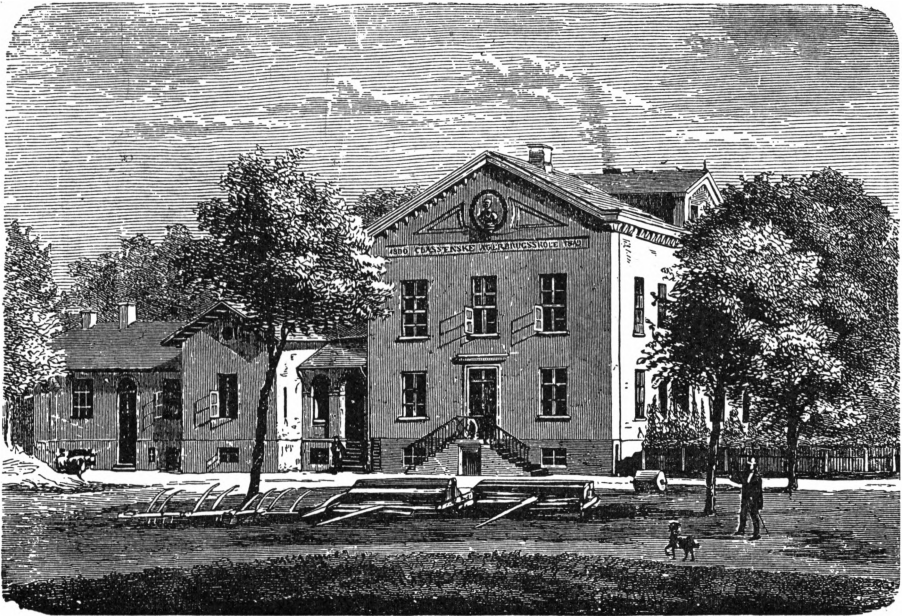
Brød, Mel og Gryn	62,72	Kr.	pr.	Mand
Mejeriprodukter	108,41	-	-	—
Kød og Flæsk	52,70	-	-	—
Købmandsregning	66,22	-	-	—
Øl	27,54	-	-	—
Ialt	318,14	Kr.	pr.	Mand

Øllet er her en stor Post og giver la Cour Anledning til den Bemærkning, at de paa Ourupgaard, hvor de selv bryggede, havde Øllet til 4,63 Kr. pr. Td., paa Sæddinggaard, hvor Øllet blev købt, havde det kostet 5,22 Kr. pr. Td., der bliver altsaa en Betaling paa 1,31 Kr. pr. Td. til Brændsel og Arbejde.

Hovedresultatet af det hele var imidlertid, at en i alle Maader forsømt Gaard efter 7 Aars Forløb var forvandlet til en efter den Tids Forhold anerkendt, mønsterværdig Bedrift. Ejer og Driftsleder i forstaaende Samarbejde havde her vist deres Samtid, hvad grundig faglig Indsigt kan udrette.

Næsgaardstiden.

Af det anførte vil forstaaes, at Samarbejdet med Tesdorpf maa have været af stor Betydning for la Cour som Landmand, og det er forstaaeligt paa Baggrund af hele hans faglige Løbebane, at da Stillingen

Næsgaards gamle Hovedbygning.

som Forstander paa den Classenske Agerbrugsskole paa Næsgaard bliver ledig i Foraaret 1877, at Opmærksomheden da blev rettet paa ham.

Om la Cour har søgt Pladsen, eller om der i det hele taget er indkaldt Ansøgninger, meddeler la Cour ikke noget om, saa lidt som om Forhandlinger forud. Mere end sandsynligt er det dog at antage, at Tesdorpf ogsaa her har haft en afgørende Indflydelse. Fideicommissets administrerende Direktør, Geheimekonferensraad Classen, Corsetitze, var nær Nabo, og Tesdorpf mangeaarig Censor ved Afgangseksamenen paa Næsgaard, rimeligt derfor, at Tesdorpf er taget paa Raad.

I Næsgaardsbogen for 1940 har Proprietær Hjort, Baagegaard, en Version om et Møde paa Næsgaard mellem la Cour og de to Gehejmeraadere, hvori det hedder: »at efter la Cours Afrejse spadserede de to Herrer i Haven, Classen skulde da — efter en skjult Tilhørers Udsagn — have sagt til Tesdorpf: »Der er noget ved la Cours Blik, jeg ikke synes om, thi jeg kan ikke se tilbunds i hans Øjne, og dette er dog Sjælens Rude«. Tesdorpf's Svar herpaa var: »la Cour er en usædvanlig god Mand og er som skabt til denne Forstanderplads, han er et Menneske, som jeg efter mange Aars Erfaring baade kan og vil garantere for«. Classen skulde saa have givet Tesdorpf Haanden og sagt: »Saa er la Cour antaget som Forstander paa Næsgaard«.

Versionen er jo Udtryk for noget smukt, maaske ogsaa for noget

sandt, men kender man lidt til. Forretningsgangen i Fideicommiss'ets Administration, er det dog næppe gaaet saa formløst til. Den 23/1 1877 finder man nemlig i la Cours Optegnelser en meget udførlig Oversigt over Forholdene paa Næsgaard, med meget detaillerede Beregninger over Gaardens Drift og Økonomi paa daværende Tidspunkt. Disse Optegnelser og Beregninger findes senere, d. 7/3 1877, at danne Grundlag for en Plan over Driften af Næsgaard, indsendt til Direktionen, og maa antages at danne Basis for Ansættelsen.

Som Udgangspunkt for la Cours Virksomhed paa Næsgaard og for Næsgaard i sig selv, er dette Aktstykke af historisk Interesse, ligesom gamle Lærlinge, og navnlig dem fra la Cours Tid, i dette vil genkende meget af det, her bliver foreslaaet, men giver iøvrigt for alle, især for dem, der kender Næsgaard, et landøkonomisk Situationsbillede af Interesse.

Saa omfattende Forslaget er, 27 tætskrevne Kvartsider, vil det dog sikkert blive for vidtløftigt at gengive som Helhed. Gennem Uddrag og Citater skal derfor blot fremdrages, hvad der kan bidrage til Belysning af Bedriften, som den var, hvorledes den tænkes ændret, for i det følgende at se, hvad der gennemførtes under la Cours Ledelse.

Forslaget indledes med et beskedent Program for, hvad la Cour mener bør tilstræbes at vise Lærlingene af praktisk Landbrug. »Gaardens Landbrug«, siger han, »forudsætter jeg drives saaledes, at det bringer det bedst mulige økonomiske Udbytte og tillige udfylder det Øjemed, som ogsaa bør tages i Betragtning, at der vises Lærlingene et Avlsbrug, som de tildels — selvfølgelig med Hensyn til de forandrede Forhold, de senere kommer til at arbejde under — kan tage til Mønster, og som gennemføres saadan, at det ikke blot kommer til at betale sig, men samtidig har Udsigt til at gøre Fremgang«.

»At stille et saadant Forslag«, siger han, »er dog i mange Henseender ikke saa lige til«. »Noret f. Eks. er endnu et aabent Spørgsmaal, som jeg ikke med Sikkerhed tør udtale mig om. Turde man dømme efter hvad der ses nu«, fortsætter han, »vilde jeg være tilbøjelig til at tro, at det vil kunne give Udbytte. De 60 Td. Ld., som er under Kultur, synes jeg tegner helt godt, men det siges ganske vist, at der ingen Kraft er i Græsset eller Høet, og jeg tør derfor ikke have nogen Mening om, hvorledes det vil stille sig«.

»Hvad Agerjorden angaar, da er den«, siger han videre, »af en meget uensartet Beskaffenhed, med mange Lerbanker og Mosehuller. Madjorden er lys og tynd og Jordens naturlige Frugtbarhed kan sikkert ikke siges at være stor«. Som Bevis herfor anfører han, at Høst-udbyttet fra de senere Aar kun har været følgende, idet han som Baggrund herfor angiver det dyrkede Areal til 270 Td. Ld.

1869....	1913 Td. Korn	1873....	1671 Td. Korn
1870....	2043 — —	1874....	1914 — —
1871....	1948 — —	1875....	1648 — —
1872....	2157 — —	1876....	1632 — —

Hvor stort Areal der har været besaaet de enkelte Aar, har han ikke kunnet faa oplyst, men regnet efter det nu besaaede vil det være ca. 125 Td. Ld., altsaa fra 13—15 Fold (efter Tøndemaal). »Det er jo ingen høj Avl«, siger la Cour, »og tyder ikke paa stor Kraft i Jorden«. »Betingelserne for større Kornavl er derfor«, mener han, »dels en Omlægning af Sædskiftet til større Kornareal, og dels en større Kreaturbesætning, saaledes at Jorden kan tilføres mere Gødning«.

Hvad det første angaar, foreslaar han, at Sædskiftet, der den Gang var en 8 Marks Drift, ændres, saaledes at 3 Aars Græs udgaar, »da det er en Erfaring, at dette altid giver for lidt«. 8 Marks Driften, mener han bør bibeholdes, men med følgende Sædskifte: »1) Brak, 2) Hvede, 3) $\frac{1}{2}$ Byg, $\frac{1}{2}$ Blandsæd, 4) $\frac{1}{2}$ Roer, $\frac{1}{4}$ Ærter, $\frac{1}{4}$ Bønner, 5) Byg, 6) Kløver, 7) Græs og 8) Havre«. Herved, siger han, »bliver der en Hvedemark og $1\frac{1}{2}$ Bygmark til Salg, og naar Foldudbyttet anslaaes til 12 for Hvede, Byg og Blandsæd, 14 for Havre og 10 for Ærter og Bønner, skulde dette kunde give 120 Td. Korn og Roer af 6 Td. Ld. mere end hidtil, og sættes de sidste til en Foderværdi af 80 Td. Korn, bliver det ialt 200 Td. Korn mere foruden den Fremgang i Foldene, der vist nok vil vise sig, efterhaanden som den ved et kraftigt Kreaturhold frembragte Gødning gør sig gældende«.

Vedrørende Husdyrholdet indledes med at fremhæve, »at den store Besætning af Merinosfaar næppe kan anses for tidssvarende«. Stille nogen Beregning op for, hvad disse Faar har givet, vil han dog ikke, da han mangler Materiale dertil. Men, siger han: »Det bør dog antages, at en Ko let kan give 5000 Pd. Mælk aarlig, naar Besætningen er i Orden; og naar 1 Pd. Mælk kan udbringes i 5 Øre, bliver det en Bruttoindtægt paa 250 Kr. pr. Ko; men 10 spanske Faar = 1 Ko, som der har været regnet med fra gammel Tid, vil ikke kunde give dette. At holde Kødfaar er noget andet, og vist i sin Orden af Hensyn til Udnyttelsen af Noret«. la Cour foreslaar derfor, at der holdes følgende Besætning:

70 Stk.	Malkekøer
10 —	1 Aars Kvier
6 —	2 Aars Kvier
2 —	Tyre
25 —	Fedekvæg
200 —	Kødfaar, heraf 50 Moderfaar

»Dette er der«, siger han, »rigelig Plads til i Staldene, naar der indrettes en Krybbe mere i Kostalden og Ungkvæget holdes løsgaaende, og dette sidste anser han baade for bedst og billigst«. Naar han foreslaar 25 Fedekreaturer, er det af følgende Grunde: 1) At man derved undgaar en stor Kreaturbesætning om Sommeren, hvor det kniber med Græsningen, særlig naar som foreslaaet Græsarealet skal indskrænkes. 2) at der faas en stor Besætning om Vinteren og derved en rigelig Gødningsproduktion, 3) at man er i Stand til at bruge et større Areal med Roer, og endelig 4) at Lærlingene derved ogsaa faar Kendskab til denne Produktion«.

Fedekvæget skulde, alt efter Omstændighederne, bestaa af 8—10 Udsætterkøer og 15—17 indkøbte, enten jydsk Stude eller Udsætterkøer inkøbt fra Omegnen.

Vedrørende Malkekøernes Vedligeholdelse tænker la Cour sig i Henhold til hans Forslag om Hold af 10 1-aars og 6 2-aars Kvier, »at der aarlig indsættes 4 2-aars og 6 3-aars Kvier«; thi, siger han, »hvor der skal dannes en god Stamme, maa det anses for rigtigt at indsætte store og kraftige Dyr, navnlig naar man begynder med noget, der er lidet udviklet«.

»Kobesætningen er«, siger han, »saaledes, at der vanskeligt kan bygges noget paa den. Af 52 Malkekøer (deraf 11 i Aar indsatte Kvier), som nu er her, er der højst regnet 17, som der kan lægges til paa, nemlig 8 Anglerkøer, 2 Ayrshirekøer, 2 Fynboer og 5 af eget Tillæg, sidstnævnte 9 er dog meget blandede. Af disse 17 tør dog af Hensyn til Kastning og Overløbning højst regnes med 7 Kviekalve; og da Tyrene, der har været brugt, er af meget blandet Race, tør der næppe regnes med Tillæg paa de unge Dyr. Skal der arbejdes hen til en Besætning paa 70 Køer, som paa heldig Maade kan rekrutteres ved eget Tillæg, maa der derfor indkøbes en Del saa gode Malkekøer, som det er muligt at skaffe, og da det er af Vigtighed, at der kan gøres et strengt Udvalg, bør Antallet ikke tages for knapt. I Aar vil der rimeligvis udgaa 10 Køer: 3 paa Grund af Alder, 1 Overløber, som intet malker, 1 2-aars Kvie, som har daarligt Ben, 1 som har tabt Tænderne, og desuden 4 Brummere, som ikke bliver drægtige og som kun malker meget lidt. Af Kvier at sætte ind er der 8, deraf er 3 saa fede, at de næppe bliver til noget som Malkekøer, og der er kun lagt 7 Kviekalve til«.

Ud af dette læser man, at Besætningen paa daværende Tidspunkt har været meget tarvelig. la Cour foreslaar derfor, »at der i Løbet af de første 3 Aar — thi i kortere Tid mener han ikke, det bør ske — indkøbes 20 Stk. udmærkede Køer af Anglerrace, naar Lejlighed gives; det vil nemlig ikke være muligt at skaffe dem i Hast, og de vil sikkert efterhaanden kunde indkøbes bedre her i Landet end paa Angel, hvor-

fra iøvrigt nu Indførsel er forbudt. Desuden vil det være aldeles nødvendigt at indkøbe en god Tyr af konstant Race, da det vil være aldeles usikkert at faa en god Tyr af eget Tillæg, som der kan stoles paa«.

la Cour kommer saa til Faarene, og siger indledende, »at han paa dette Omraade føler sig mere usikker. At der bør holdes en god Kød-race for at udnytte Noret, er dog utvivlsomt«, siger han, »og at den nuværende Besætning trænger til at ophjælpes, er lige saa sikkert«. »Dog skulde jeg tro«, fortsætter han, »at man ved Hjælp af strengt Udvalg, godt Hold, og Indkøb af nogle gode Tillægslam, skal kunne faa Besætningen til at give Udbytte«. »Jeg skal dog«, slutter han, »baade med Hensyn til dette og hint bemærke, at jeg tænker mig disse Forandringer gjort i Løbet af 3—4 Aar, da det vil være for dyrt pludseligt at bryde af fra det nuværende, idet man ved at gøre Forandringerne langsomt faar det til at gaa paa lempeligste Maade«.

Efter at la Cour mere udførligt end her gengivet, har trukket Linierne op for Gaardens Drift, siger han: »Jeg tænker mig, Direktionen nu vil spørge, om en slig Besætning kan holdes, og om de tilstedeværende Lokaler tilsteder en saadan Forandring«. Han gør saa først Rede for, hvorledes Sommerernæringen vil stille sig, og regner her med, at der til de 70 Køer kan blive 67 Td. Ld. Agergræsning, hvad han dog mener er for lidt, men, siger han, »kan der regnes med 15—20 Td. Ld. i Noret, er dette rigeligt«. »De 16 Stk. Ungkvæg kan holdes paa de 12 Td. Ld. paa Færgegaarden, eventuelt ved Hjælp af Danmarksmosen, Kalvevænget og muligt lidt af Noret«. For Vinterfoderets Vedkommende opgør han i en skematisk Oversigt over det beregnede Høstudbytte, at Høstens kulde udgøre 600 Læs Straafoder, »d. v. s. naar Ungkvæget regnes halvt, bliver der 105 Stk. og 5,7 Læs pr. Stk.«. »Paa Sæddinggaard«, siger la Cour, »er der de 2 sidste Aar brugt 5,8 Læs, og heri er medregnet Strøelse til en stor Svinebesætning«, og føjer han til, »antages Noret at kunne afgive Vinterfoder foruden til de 200 Kødkaar, f. Eks. 50 Læs, vil der blive rigeligt Fourage«.

For den øvrige Del af Vinterfoderet anslaaer han i sin skematisk Oversigt den samlede Avl til 2430 Td. Korn, og at der heraf skal bruges 202 Td. til Saasæd, 1113 Td. til Salg og 1115 Td. eller 175.890 Pd. til Opfodring. Derefter opgøres i et andet Skema, at der til Besætningens forskellige Afdelinger skal bruges følgende Mængder:

	Pd.	Td.
	Kraftfoder	Roer
<i>Køerne</i> pr. Stk. 1300 Pd. Kraftfoder og 220 Td. Roer	104000	1600
<i>Ungkvæget</i> daglig 2 Pd. Kraftfoder og 1½ Skp. Roer	7920	738

	Pd. Kraftfoder	Td. Roer
<i>Fedekvæget</i> 3 Pd. Kraftfoder og 5 Skp. Roer i 100 Dage		
og 10 Pd. Kraftfoder og 3 Skp. Roer i 50 Dage...	20000	2000
2 Tyre 5 Pd. Kraftfoder pr. Dag.....	2200	—
20 Heste 15 Pd. Kraftfoder pr. Dag.....	107500	—
70 Fedefaar og Beder à 250 Pd. og		
150 øvrige Faar à 50 Pd. Kraftfoder.....	24000	520
Ialt...	265620	3460

Til Dækning af dette Kraftfoderforbrug mener han følgende med Fordel kan bruges:

Til Hestene 3 Pd. Klid pr. Dag.....	21900	Pd.
Køer og Ungkvæg 1 Pd. Klid pr. Dag.....	18920	—
70 Køer à 180 Pd. Rapskager og 160 Pd. Palmekager	23800	—
25 Stk. Ungkvæg à 400 Pd. Hørfrøkager.....	16760	—
16 — — à 110 — —		
50 — Fedefaar à 100 — —		
Af Gaardens Avl.....	175980	—
Ialt...	265620	Pd.

Svin er der altsaa ikke regnet med, og nævnes slet ikke i Indstillingen.

la Cour kommer saa til Lokaliteterne og gentager, hvad før er nævnt med Hensyn til Kostald og Ungkvægsstald. »I førstnævnte«, siger han, »er der Krybbeplads til 101 Køer, og Ungkvæget foreslaas holdt løsgaaende. Hvad Faarene angaar, er der Plads til 300 spanske Faar over Kostalden, saa der vil blive rigelig Plads til 200 Kødfaar. Faarestalden, der ligger mellem Hestestald og Værksted (senere Kalvestald), kan saaledes indvindes til andet Brug. Hvad Mejeriet angaar (Bøtte-mejeri), vil der, hvis man gaar over til Ismejeri, hvad han mener,

Næsgaards gamle Avlsbygninger.

man bør, være rigelig Plads i den nuværende Kælder, men der maa i saa Fald bygges et Ishus. En ny Kærne maa ogsaa anskaffes. Disse Forandringer anslaaes i det hele til følgende Udgifter«:

Indkøb af en Tyr af god Race	400	Kr.
— - 20 gode Anglerkøer	4600	—
— - 20 Tillægslam	400	—
Forandringer i Kostalden	300	—
Kærne med Jærnstativ	170	—
Hestegang til Kærnen	230	—
93 Blikspande til 50 Pd. à 7 Kr.	651	—
5 Træbassiner af 2" Planker, 6 Alen lange 18" brede	180	—
Indretning af Ostekammer	300	—
Ishus	1500	—
	<hr/>	
	Ialt...	8731 Kr.

Derefter beskæftiger la Cour sig med de Forandringer, der vil være nødvendige med Hensyn til Maskiner. »Hvad her er«, siger han, »er meget gammelt. Tærse-, Kastemaskine, Mølle og Knuseværk er omtrent 30 Aar gammelt og af meget forældet Konstruktion. Møllen og Knuseværket betaler det sig næppe at bruge, 2 Mand og 3 Heste kan højst knuse 16 Td. Havre om Dagen. Tærskemaskinen kan ganske vist bruges, men udretter meget lidt og kan vanskelig tærse rent og er slem til at knække Kornet. Tænker man sig Arbejdet fortsat udført med Hestekraft, vil det være nødvendigt at anskaffe følgende Maskiner«:

5 Hestes Tærskemaskine med Kaste og Smeltesold	1000	Kr.
4 — Mølle	190	—
Knusemaskine	150	—
4 Hestes Hestegang	520	—
Akselledninger	300	—
do. til Pumpe	150	—
Vandbeholder af Træ	100	—
Rør fra Pumpe til Vandbeholder	40	—
Indretning af Møllerum, Flytning af Hakkelsemaskine, Ostekammer m. m.	800	—
	<hr/>	
	Ialt...	3250 Kr.

»Der er ogsaa den Mulighed at lade Kornet male ude«, siger la Cour, »men det er forbundet med megen Ulejlighed og stort Svind og bliver derfor dyrt. Malelønnen, naar alt skal medregnes, bliver let 50 Øre pr. Td.«.

I Overvejelserne vedrørende disse Spørgsmaal siges til Slut: »Der har tidligere af Ingeniør Hannemann været forelagt Direktionen en

Betænkning over et Dampanlæg. »Uden at vilde gaa nærmere ind paa dette«, siger la Cour, »vil han dog tillade sig hertil at bemærke, at Forholdene er en Del forandrede siden da, og vil blive det endnu mere, hvis den foreslaaede Driftsplan godkendes. Navnlig vil det være af stor Betydning at have Damp i Mejeriet, og naar Kvægbruget udvides, er det temmelig rimeligt, at det vil kunne betale sig, og tilmed er Konjunkturerne heldige, idet Priserne paa Arbejdskraft og paa Jern er billige. De af Ingeniøren foreslaaede Maskiner er ogsaa indført paa en Mængde Gaarde. Naar man ofte hører, at de ikke betaler sig, bruger for mange Kul og kræver for store Reparationer, ligger det navnlig i, at Apparatet tages for stort af Hensyn til Tærskningen, saa det bliver uøkonomisk, naar det i Sommertiden skal anvendes alene til Mejeri og Køkken. Denne Fare kan undgaas her, idet en 3 Hestes Kedel vil være tilstrækkelig, og den kan næppe siges at være for stor til Mejeri og Køkken, og er tilstrækkelig til en almindelig Tærskemaskine. (De færdigrensede Tærskværker maa anses for uheldige til en saa lille Dampmaskine, da de ikke kan bringes til at udrette nok). Den vil ogsaa kunne trække en Kværn paa 33" og vel samtidig Hakkelsemaskinen og Kagebrækker, naar det hele anbringes med mindst mulige Mellemaksler. Dette kan lade sig gøre, naar Dampmaskinen anbringes i Redskabsbygningen ved Gavlen af den gamle Lade. Det bliver ganske vist langt fra Mejeri og Køkken og fordrer en lang Aksel, men den Kraft, der udfordres for at trække Kærnen, er jo kun ringe, og Akslen vil derfor kunde blive billig, men ogsaa Dampledningen til Køkken og Mejeri vil blive lang«.

»En anden Mulighed var at indrette Maskinhus i den førnævnte ledigblevne Faarestald, men Overførelse af Kraften herfra til Laden vil blive dyr, og det direkte Træk paa Maskinerne vil blive langt af foretrække«.

Som Bekostning ved Overgang til Dampkraft anfører la Cour følgende Overslag:

5 Hestes Tærskemaskine	1000 Kr.
3 — Dampkedel	1175 —
3 — Dampmaskine	1000 —
3 — Kværn	240 —
1 Knusemaskine	150 —
Opstilling, Kost til Folk, Kørsel m.m.	325 —
Skorsten	600 —
Kærne med Stativ	170 —
150 Alen Akselledning til Kærne og Pumpe	750 —
Vandbeholder af Træ	100 —
Vand- og Damprør	350 —

Ved Indgangen til Noret.

Varmeledning til 8 Værelser	400 Kr.
3 Dampgryder.....	400 —
Bygningsforandringer.....	800 —
	Ialt... 7460 Kr.

Trods den forsigtige Bemærkning om ikke at gaa nærmere ind paa et Dampanlæg, skinner dog tydeligt igennem, at det er dette, der har la Cours største Interesse, og blev da ogsaa dette, der gennemførtes i den foreslaaede Form, Varmeledningen til de 8 Værelser undtaget.

Saa vidt hvad angaar den egentlige Gaard. Tilbage er endnu Noret og Færgegaarden, tilsammen meget store Arealer, som indtil da har henligget ret uudnyttet og som man aabenbart hidtil ikke rigtig har vidst hvad man skulde stille op med. Som allerede nævnt følte la Cour sig ogsaa usikker i dette Spørgsmaal. Til Slut i sin Indstilling vender han tilbage til dette Problem og gentager, »at han erkender ikke at kunne bedømme, hvad Noret kan ventes at give«. Men, siger han, »efter hvad han kan dømme, synes han ikke, det tegner daarligt. De to Skifter, som i de foregaaende Aar har baaret Havre og er lagt ud med Græs, tegner særdeles godt, og har Græsset kun nogenlunde

Næringsværdi, vil det sikkert give et godt Udbytte. Naar der paastaas, at Græsset ikke hidtil har været af Værdi, maa der dog nu ses hen til, at det først er i de sidste 2—3 Aar, man har været Herre over Vandet, idet det nu kan tages bort til ca. 2½' under Overfladen. Hvad der ikke har været dyrket, ser meget daarligt ud og vil kun give meget lidt«. »Jeg mener derfor«, siger han, »at hele Noret bør dyrkes, ogsaa hvor der er Rørskær, da dette vil forsvinde, nu Vandet tages bort. Dette vil dog som aldeles nødvendigt kræve et meget betydeligt Grøftearbejde, da der formentlig bør være en Grøft paa 6' øverste Bredde og 2½' dybe for hver 24 Al.. Derved gaar ganske vist et betydeligt Areal bort, ca. 13—14 pCt., men det vil sikkert være en nødvendig Betingelse for at opnaa Udbytte. Der skal jo ialt være 184 Td. Ld., derfra gaar ca. 10 Td. Ld., udlagt til Huslodder ved Søborg og Nordhuset, og regnes endvidere 4 Td. Ld. til Huller o. lign., og 25 Td. Ld. til Grøfter, bliver tilbage 150 Td. Ld. Deles disse i 5 Skifter á 30 Td. Ld. og et Skifte tilsaas med Korn, bliver der 120 Td. Ld. med Græs.

Det maa dog anses for nødvendigt at give Jorden en Brakning før Kornet saas, men pløjes Græsset op i Juli—September, vil Jorden dog sikkert kunne faas bekvem til Havre næste Foraar; særlig da Jorden er af saa løs Beskaffenhed, at en alt for ofte gentagen Behandling maa antages at være ligefrem skadelig. Kan denne Plan gennemføres — og det skulde jeg tro«, siger la Cour, »er det jo klart, at der ogsaa maa sørges for Gødning, rimeligvis foreløbig Kaligødning; men i saa Henseende maa man prøve sig frem. Det er imidlertid klart, at kan Noret give en taalelig Havreafgrøde hvert 5. Aar, og ordentligt Græs, vil det kunne afgive meget mere Foder end der foran er regnet med, og jeg mener i saa Fald, at Faareholdet bør udvides ligesom muligt ogsaa de 14 Stk. Kvæg til Fedning skulde indkøbes om Foraaret, saaledes at de ogsaa kan give Græsløn«.

»Med Hensyn til Færgegaardens Jorder«, fortsætter la Cour, »som jo nu i Aar drives under Næsgaard, da er de jo i en meget daarlig Tilstand. De er meget forsømt og af en daarlig naturlig Beskaffenhed, og navnlig meget lavtliggende, saa Vandet ikke kan komme af dem. Som de er, giver de meget lidt, og de har kun liden Evne til at bære store Udgifter. Skulde der gøres noget for denne Jord, maatte det være at bygge en kraftig Vandmølle, som kunde tage Vandet bort tidligt om Foraaret og holde det borte om Sommeren. Derved vilde ogsaa en Del af de Engdrag, som ligger under Næsgaard, vinde betydeligt. Blev endvidere Arealet stærkt udgrøftet og Vandet som sagt holdt borte Foraar og Sommer, vilde Jorden formentlig med Held kunne behandles paa lignende Maade som Noret. Selve Bredsø vilde ogsaa derved vindes, og den skal jo tidligere have givet godt Hø. Ved slikt Arrangement fik man muligvis de to tilstødende Bønder-

gaarde til at deltage i Udgifterne. At tænke paa at holde Arealet tørt ogsaa om Vinteren vil næppe være rigtigt, da det jo er meget udsat for Højvande. Møllen burde vistnok anbringes ved Skovboledet.

Efter saaledes at have gennemgaaet alle Forhold vedrørende Næsgaards daværende og fremtidige Drift, i hvilke sidste gamle Lærlinge vil genkende det meste som det blev i la Cours Tid, beskæftiger han sig med den samlede Driftsøkonomi. Han indleder her med at sige, »at det er særdeles vanskeligt at opstille en Kalkule over Gaardens Indtægter, og navnlig dens Udgifter, da han savner Oplysning om, hvorledes de hidtil har været, men vil alligevel anføre følgende:

Indtægt:

Salg af 380 Td. Hvede à 20 Kr.	7600 Kr.
— - 551 — Byg à 14 —	7896 —
— - 240 — Havre à 11 —	2540 —
Mælk af 70 Køer à 5000 Pd. à 5 Øre.....	17500 —
Forøget Værdi af 25 Fedkreaturer.....	3750 —
10 ikke fedede Udsætterkøer	1100 —
Ulden af 200 Faar à 5 Pd. à 1,25 Kr.....	1250 —
50 Stk. Fedebeder eller Faar à 30 Kr.....	1500 —
<hr/>	
Ialt Indtægt af Gaarden og Noret...	43236 Kr.

Udgift:

Foderstoffer i Henhold til tidligere Overslag.....	5518 Kr.
Kunstgødning	3456 —
<i>Folkehold:</i>	
6 Piger à 120 Kr.	720 Kr.
1 Mejerist og Kreaturtilsynsmand.....	300 —
1 Ladefoged	300 —
1 Husjomfru	200 —
1 Staldkarl og 2 Arbejdskarle.....	540 —
1 Røgter og 1 Schæffer	600 —
1 Bødkerlærling	100 —
8 Husmænd à 400 Kr.....	3200 —
Arbejde af Koner.....	400 —
Ekstra for Roearbejde.....	360 —
Arbejde af 8 Lærlinge	2400 —
<hr/>	
	9120 Kr.
Husholdningen 5 Personer inde à 400 Kr. og 12 Personer ude à 300 Kr.	5600 —
Indkøb af 2 Heste aarligt	1400 —
Vedligeholdelse af Redskaber og Maskiner.....	1500 —
Sadelmager og Rebslager	400 —
Maleløn for 1044 Td. Korn à 35 Øre.....	365 —

Driftsudgifter ved Mejeriet.....	1000 Kr.
Skatter og Afgifter.....	2288 —
Kløverfrø, Doktor, Apotek, Dyrlæge m. m.	1500 —
Udgifter ved Noret.....	1270 —

Ialt... 33992 Kr.

Altsaa Driftsoverskud... 9244 Kr.

»Hvad angaar de enkelte Summer«, siger la Cour, »kan den paa-regnede Avl af Korn ventes straks, derimod kan det ansatte Udbytte af Kørne næppe ventes første Aar. Mælkeudbyttet har, saa vidt han kan skønne, kun været ca. 4000 Pd. pr. Ko i de sidste Aar, og selv om det ved Indkøb af nogle gode Køer vil blive noget bedre, følger der dog ofte noget Uheld med en ny Besætning. Derimod vil der vist temmelig sikkert kunne gøres Regning paa, at Mælken kan udbringes i 5 Øre pr. Pd., forudsat da, at Priserne paa Mejeriprodukter holder sig som de har været de sidste Aar. Regnskabet over Fedningen vil straks kunne stille sig som anført. Udgiften til Noret er muligvis sat for lavt, særlig naar der skal graves en Del nye Grøfter. Men jeg mener dog«, siger han, »at med de 8 Husmænd (hvoraf 2 til Kreaturerne) kan Arbejdet udføres, Gravning af nye Grøfter undtagen«.

Hermed slutter la Cour sin Indstilling til Direktionen vedrørende Driften af Næsgaard. Skolen og dens Driftsøkonomi omtales ikke, formentlig fordi det er noget givet, men det skønnes alligevel af, hvad han senere anfører, at det er en Forudsætning, at Gaardens Drift, sammen med et Legat fra Fideicommis'et paa 2400 Kr. aarlig, skal kunne dække Skolens Udgifter. Allerede 16/12 77, altsaa $\frac{1}{2}$ Aar efter sin Tiltræden tager han saaledes Skolens og Gaardens samlede Økonomi op til Behandling i et Overslag. Han benytter her for Gaardens Vedkommende i alt væsentligt, hvad foran er anført, men faar ved at regne med 80 Malkekøer og noget større Indtægt af Faarene, et Driftsoverskud paa 11.969 Kr. og faar som samlet Resultat følgende:

Skolens Udgifter i Gen. af 4 Aar..... 14370 Kr.

Her fra gaar:

For 8 Lærlinges Arbejde à 300 Kr. 2400 Kr.

Lærlingene betaler 3240 —

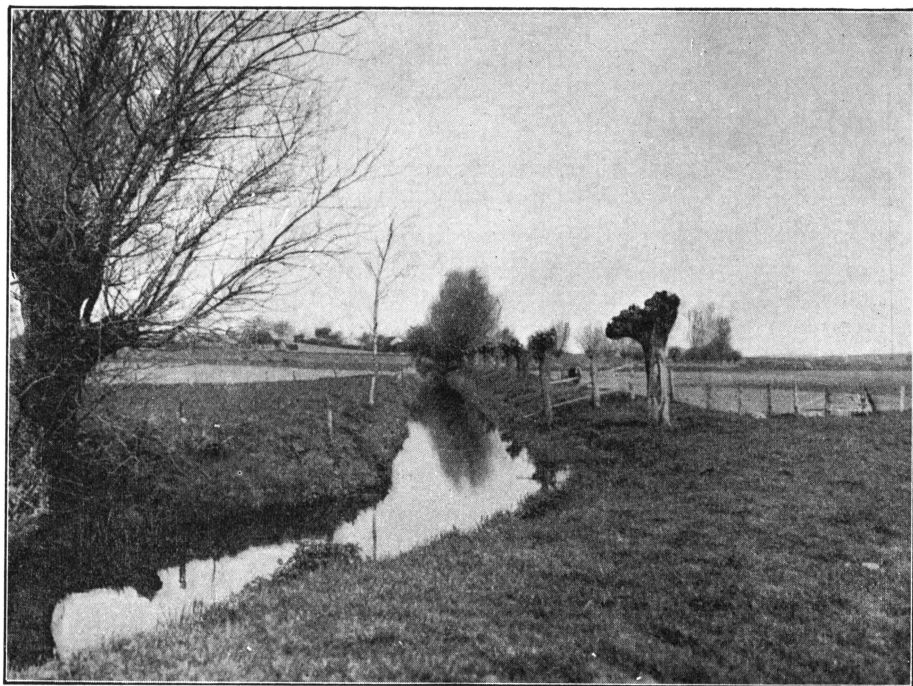
Skolens Legat 2400 —

8040 Kr.

Skolen koster Gaarden... 6330 Kr.

Altsaa giver Gaarden, foruden at afholde Skolens Underskud, et Overskud paa 5639 Kr.

For at klargøre for sig selv, om dette Resultat er rimeligt, foretager la Cour i Forbindelse med denne Opgørelse, ligesom ofte senere,

Et Parti af Landkanalen.

en Beregning over, hvorledes Forholdet vilde stille sig, om Næsgaard blev forpagtet ud, og opstiller i den Anledning følgende som Forpagtningsafgift:

Af Næsgaard	280 Td. Ld. à 24 Kr....	6720 Kr.
Af Eng og Mose	41 — — à 10 — ...	410 —
Af Skoven	12 — — à 10 — ...	120 —
Af Noret	150 — — à 15 — ...	2250 —
	<hr/>	
	Ialt...	9500 Kr.

Dette giver altsaa 2469 Kr. mindre end ved egen Drift.

For dem, der kender Forholdene, vil man maaske undres over, at la Cour stadig kalkulerer med 8 Lærlinges Arbejde, idet der jo i Virkeligheden var 9. la Cour giver ikke nogen Forklaring paa dette, men Aarsagen er sikkert den, at 1 Lærling altid gik fra til Mejeriet, og det er vist meget rimeligt at regne med, at Arbejdsydelsen her kun var af positiv Værdi for Lærningen.

Efter den saaledes lagte Plan synes alt at tegne til en fremtidig god Rentabilitet i Bedriften som Helhed. Men som den driftsmæssige Tilstand var, og det meget, der ikke paa Forhaand kunde ses til Bunds i, kan imidlertid ingen være i Tvivl om, at der stilledes store

Krav til Bekostninger for at faa det hele i nogenlunde driftsmæssig Orden. Vi har set foran, at der til Forbedring af Besætningen var kalkuleret med 5731 Kr. og til Maskinanlæg med 7460 Kr. i Tilfælde af Dampanlæg, og dette blev det jo. Men dertil kommer saa adskilligt andet, som der ikke var regnet med i første Omgang. Allerede i 1879 omlaves saaledes Kostalden til Gødningsstald, hvorved Faarene, der havde Stald over Køerne, fjernes, og der bygges ny Faarestald. Endvidere føjes en Tilbygning til baade Kostald og Svinestald og en Del omlaves i Hestestaldlængen. Hvor meget der i alle Enkeltheder er kostet, kan ikke ses af la Cours Optegnelser, men i 1879 anfører han, at der i Aarene 1877—79 vil kræves et Tilskud paa 39.500 Kr. og i 1879—80 21.300 Kr., ialt 60.800 Kr.

Og han føjer i denne Anledning til, at med et Driftsoverskud paa tilsammen 8000 Kr. i de 2 første Aar bliver der 10.560 Kr. aarligt til de næste 5 Aar; hvilket antyder, at der er regnet med, at Gaarden skal afbetale den investerede Kapital. Der er i hvert Fald ingen Tvivl om, at la Cour selv stillede dette Krav.

Paa Grundlag af la Cours Optegnelser skal i det følgende søges givet et Billede af, hvorledes det saa er gaaet i Aarenes Løb baade med det ene og andet.

Ser vi først paa Driftsøkonomien, da finder vi med Mellemlum anført Gaardens aarlige Driftsoverskud. I den første af disse Oversigter, som er optegnet 1880, er ogsaa alle Aarene fra 1867/68 medtaget, og medtages ogsaa her for Sammenligningens Skyld. Tallene ser saadan ud:

1867—68	1200 Kr.	Gennemsnit for Femaaret
1868—69	1700 —	
1869—70	3800 —	
1870—71	4600 —	
1871—72	÷ 5200 —	1220 Kr.
1872—73	÷ 1400 —	
1873—74	10000 —	
1874—75	9200 —	
1875—76	7300 —	
1876—77	1500 —	5320 Kr.
1877—78	7990 —	
1878—79	12854 —	
1881—82	÷ 2043 —	
1882—83	16468 —	11810 Kr.
1883—84	4679 —	
1884—85	1758 —	
1885—86	5277 —	

			Gennemsnit for Femaaret
1886—87	1838	Kr.	
1887—88	11108	—	4532 Kr.
1888—89	719	—	
1889—90	6005	—	
1890—91	12549	—	
1891—92	11186	—	
1892—93	15760	—	9244 Kr.
1893—94	5448	—	
1894—95	3022	—	
1895—96	3716	—	
1896—97	12280	—	
1897—98	11790	—	7251 Kr.
1898—99	3057	—	
1899—00	4456	—	
1900—01	6183	—	

Talrækken, vi her ser, viser, hvor vanskeligt det er at lave Beregninger over Landbrugets Afkastningsevne. Det er ikke blot Prisniveauet, som i det lange Løb kan spille en afgørende Rolle, men ogsaa Aargangen kan give overraskende Svingninger. Femaaret 78/83, altsaa la Cours første Aar, viser saaledes et udmærket Resultat med et Gennemsnitsoverskud paa 11.810 Kr. pr. Aar, men end heri viser Aaret 81/82 et Underskud paa 2043 Kr. Forklaringen herpaa er, siger han, »at 1881 gav en Høst, der var 860 Td. mindre end Gennemsnittet af Treaaret forud«. Det var navnlig Hveden, der svigtede, den gav 1415 Pd. pr. Td. Ld., Aaret efter gav den 4969 Pd. I Aarene derefter er ogsaa ret store Svingninger og som Helhed ringe Driftsoverskud. Det er Landbrugskrisen, der nu sætter ind, men trods alt bliver det gennemsnitlige Driftsoverskud for disse 23 Aar, som der findes Optegnelser for i la Cours Tid, 8721 Kr., altsaa meget nær det, der var budgetteret 1877 i Indstillingen til Direktionen.

Efter det samtidige Overslag over Skolens Drift skulde Gaarden altsaa have kunnet dække Skolens Underskud, som var kalkuleret til ca. 6000 Kr. aarlig. Antagelig er dog Udgifterne her steget noget i Aarenes Løb. Efter et Regnskab, la Cour anfører 1892, drejer det sig dog ikke om større Ting, men Regnskabet i sig selv er af Interesse og skal derfor anføres:

Lærlingenes Kost 78 Øre pr. Dag	5120	Kr.
Andenlærerens Kost og Logi	320	—
Lærerløn: Andenlæreren 800, Overlæreren 2250	3050	—
Forstanderløn	2000	—
Eksamensudgifter og Beværtning	300	—

Belysning	230 Kr.
Inventar	200 —
Skrive- og Tegnerrekvisiter samt Bøger	300 —
Honorarer og Aviser	182 —
Gartnerløn	800 —

Ialt Udgift... 12916 Kr.

Fraaar for:

Lærlingenes Arbejde	2400 Kr.
— Skolepenge	3240 —
	5640 Kr.

Gaardens Udlæg... 7276 Kr.

Kan dette tages som Udtryk for Stillingen, synes det altsaa gennemsnitligt at have gaaet nogenlunde rundt, men meget er der aabenbart ikke blevet til Dækning af den i la Cours Tid investerede Kapital. Det var da heller ikke til at tage fejl af, at alle Udgifter i disse Aar blev taget meget nøje i Betragtning. En ofte hørt Talemaade paa Egnen »Fideicommis'et har Raad til det«, gjaldt i hvert Fald ikke for la Cour.

Set fra en anden Side kan der imidlertid ikke være Tvivl om, at la Cours Krav om, at Landbruget skulde drives, saa det gav Fremgang trods alt, er sket Fyldest, og at Ejendommen som Helhed i driftsmæssig Værdi er øget langt ud over den investerede Kapital. Hvorledes det i saa Henseende stiller sig for Markbrugets Vedkommende, som i første Linie er grundlæggende, viser følgende Opgørelse og Sammenstilling af Høstudbyrterne, foretaget af la Cour i 1902, visende Gennemsnit af 5-aarige Perioder.

	Td. Korn å 200 Pd.	Læs Hø	Foderroer Centner	Sukkerroer Centner
1880—84	2604	340	15597	—
1885—89	2652	251	12245	11105
1890—94	2807	326	14726	11533
1895—99	2416	293	11316	12282
1900	2389	170	10636	15223
1901	2250	220	12284	16466
1902	2190	253	15396	16209

I la Cours Indstilling til Direktionen 1877 anføres Kornhøsten paa Næsgaard i de forudgaaende 8 Aar til 1866 Td. i Gen., hvilket omregnet til Td. å 200 Pd. omtrentlig vil svare til ca. 1600 Td. I sit Forslag til Ændringer i Markbruget mener han, dette vil give 200 Td. Korn mere foruden den Fremgang i Foldene, der vil følge af den øgede Gødningsmængde, det foreslaaede større Kreaturhold vil med-

Den store Dæmning.

føre. For Kornhøstens Vedkommende ses altsaa, at der i de tre første Femaar ikke blot er en Stigning paa 120 Td. aarlig, men paa ca. 1000 Td. Og for Roehøstens Vedkommende, som la Cour i 1877 angiver at være 1465 Td. Runkelroer og 1684 Td. Kaalroer, bliver det heller ikke ved den kalkulerede Stigning, svarende til 80 Td. Kornets Værdi, men bliver, naar Sukkerroer regnes dobbelt, til ca. 18.000 Dobbeltcentner.

Bortset fra Hø, Græs og Halm, af hvilke Høsten naturligvis ogsaa er forøget, er der i en Aarrække desuden avlet en Del Handelsafgrøder, i flere Aar navnlig et ret stort Areal med gul Sennep og en Del Røefrø, af dette sidste var tiltrukket en Stamme, som en Tid havde et ret godt Renommé. Men maalt med Korn og Roer alene er der altsaa opnaaet en Meravl paa ca. 3000 Td. Kornets Værdi aarlig.

Dansk Landbrug gennemlevede naturligvis som Helhed en rig Udvikling paa Jordbrugets Omraade i disse Aar, men en Produktionsforøgelse som her, paa ca. 2½ Gange saa meget, vil det sikkert være sjældent at finde. Før Næsgaardstiden havde la Cour gennem 7 Aar paa Sæddingegaard høstet Erfaring for, hvad rationel Drift paa en forsømt Gaard kunde udrette, at naa et Resultat som det, her er Tale om, viser hans Indstilling til Direktionen i 1877, at han ikke havde tænkt sig Muligheden af. Naar det alligevel sker, maa det naturligvis ses paa Baggrund af, at Næsgaard paa den Tid med Noret, Færgemaal-

Den lille Dæmning set fra Borrekolden imod Grønsund Færgested.

den, sine mange Enge, Mosehuller o. s. v. endnu for en stor Del henlaa i en Naturtilstand, hvis Udviklingsmuligheder vanskeligt kunde bedømmes, hvilke la Cour ogsaa selv gentagne Gange fremhæver. Men lige saa givet dette er, lige saa vist er det nok ogsaa, at en sikker Haand paa Roret i disse Aar har haft sin store Part i det naaede Resultat.

Ses denne mægtige Produktionsforøgelse imidlertid paa Baggrund af den anførte Driftsøkonomi, kan man ved en flygtig Betragtning undres over, at Produktionsforøgelsen ikke har givet sig stærkere Udslag her. Konjunkturerne og navnlig Kornpriserne spiller naturligvis en stor Rolle i dette Forhold, og ikke mindst her, fordi Husdyrproduktionen selvsagt havde vanskeligt ved at følge med i Markbrугets Udvikling. Kornpriserne forklarer her meget. Markedsnoteringen for Hvede var saaledes i Gen. af 5-Aaret 1871—75 21,16 Kr. pr. 200 Pd., og i de følgende 5 Aar: 19,12, 16,90, 12,97, 12,22 og i 1896/00 11,94. Byg falder i samme Tid fra 15,30 til 10,25 Kr., altsaa er der rundt regnet et Fald paa 40—50 %. For dyriske Produkter falder i samme Tidsrum Prisen paa Smør fra 112 til 92 Øre, paa Flæsk fra 44 til 35 Øre pr. Pd. og paa Kød af unge Køer fra 51 til 42 Øre pr. Pd. Faldet paa dyriske Produkter er altsaa knapt saa stort, men Flæskeproduk-

tionen, som i første Linie skulde afbøde de smaa Kornpriser, giver med 35 Øre pr. Pd. alligevel kun til Nød Kornets Markedspris.

Man forstaar, at der under disse Forhold spejdes efter nye Udveje, og en af dem er Dyrkningen af Sukkerroer. Denne Driftsgren var allerede indført i dansk Landbrug omkring den Tid, la Cour kom til Næsgaard ved Rejsning af Sukkerfabriker i Odense, Nakskov og sidst paa Højbygaard. At faa rejst en i Nykøbing F., var ogsaa længe paa Tale. Tesdorpf, Ourupgaard, var imidlertid, som den førende Mand, imod at det skulde være A/S De danske Sukkerfabrikker, med Tietgen i Spidsen, der, ligesom de andre Steder, skulde høste Fordel paa Landbrugets Bekostning, han ønskede, at Roedyrkerne selv skulde rejse Fabrikken. 11/4 1883 redegør Tesdorpf for dette Spørgsmaal i et stort anlagt Foredrag i Landhusholdningsselskabet og faar her en mægtig Holmgang med Tietgen, som efter Indbydelse overværede Mødet og som naturligvis her, som alle andre Steder, var en erklæret Modstander af, at Landbruget vilde blande sig i, hvad der havde med Industrivirksomhed at gøre, og han støttes heri af flere tilstedeværende Storlandbrugere, saa Tesdorpf syntes at staa ret ene med sin Opfattelse.

Trods Modstanden er dette Møde Optakten til, at Tesdorpf — som den Gang var 66 Aar — lægger sig i Selen for sin Tankes Realisation, og benytter i dette Arbejde utvivlsomt sin gamle prøvede Medarbejder, la Cour, som Støtte. Vi ser i hvert Fald af la Cours Optegnelser, dateret 6/7 1883, at han da foretager en Rejse i Tyskland. I Beretningen om denne Rejse, der er paa 30 Kvartsider, giver han nemlig en udførlig Omtale af Økonomien og Fremgangsmaaden ved Dyrkningen af Sukkerroer i en Del tyske Landbrug, samt om Driftsøkonomien og den tekniske Udformning og Organisation af flere Sukkerfabrikker, hvoraf blandt meget andet fremgaar, at Fabrikkerne her i alt væsentligt er paa Roedyrkernes Hænder.

Hvor meget eller lidt dette Materiale har betydet for Nykøbingfabrikkens Oprettelse eller den Del, la Cour iøvrigt har haft heri, fremgaar naturligvis ikke af disse Optegnelser. Men 30/1 1884 er i hvert Fald alt klart til, at Tesdorpf indbyder til en stiftende Generalforsamling i Nykøbing og faar Oprettelsen vedtaget. Og allerede 3/7 84 kan Grundstenen til Fabrikken nedlægges. 1/10 1886 aabnede den sin første Kampagne.

Hvad Tesdorpf her har præsteret af personligt Arbejde og økonomisk Risiko, er saa langt ud over det almindelige. Et Indtryk heraf faar man gennem la Cours Optegnelser, dateret 16/2 1884, i hvilke findes en skematisk Opgørelse, der viser Tegningsresultatet til Fabrikken fra de forskellige Egne. Det fremgaar heraf, at der er tegnet 169 Andelshavere med 858 Td. Ld. og 232 Dyrkere med 622 Td. Ld.

Efter Højvandet 1913, da Næsgaards Dæmning ved Skovboledet blev fuldstændig jævnet og Landevejsdæmningen stærkt medtaget.

Køberoer. Men af Andeisroerne har Tesdorpf alene paa sine Gaarde tegnet fra: Pandebjerg 36, Gedsergaard 33, Sydgaarden 66, Ourupgaard 125, Sæddinggaard 70 og fra Boderup 30 Td. Ld., d. v. s. nær ved Halvdelen af hele Andelsarealet.

Lad mig i Anledning af dette, som det sidste Sted, hvor vi i la Cours Optegnelser stilles over for hans Samarbejde med Tesdorpf, faa Lov til at sige, at man ret forstaar, at la Cour ved Tesdorpf's Død 1889 maatte skrive ham en Nekrolog saa hjertevarm, smuk og hædrende, som der staar at læse i »Tidsskrift for Landøkonomi« samme Aar; thi Tesdorpf har i Sandhed været dansk Landbrug, Danmark og sikkert ogsaa la Cour personlig, en god Mand.

For Næsgaards Vedkommende skal jeg ikke her komme dybt ind paa, hvad Sukkerroedyrkningen kom til at betyde, men det giver naturligvis la Cour Anledning til mange meget udførlige driftsmæssige Beregninger. Det skal blot her nævnes, at han allerede i 1884 udarbejder en Ændring i Driftsplanen ved at der indgaar 34 Tdr. Ld. med Sukkerroer og gennem udførlige Opstillinger af alle mulige Forhold kommer til det Resultat, at det skulde give en Merindtægt af Markbruget paa 9512 Kr. aarlig. Om Resultatet saa i Virkeligheden er kommet til at svare hertil, er saa noget andet; thi overalt i de sukkerroedyrkende Lande forøgedes Arealerne og Høsten stærkt netop paa

den Tid, Nykøbingfabrikken satte ind, og Følgen var Overproduktion og stærkt Prisfald.

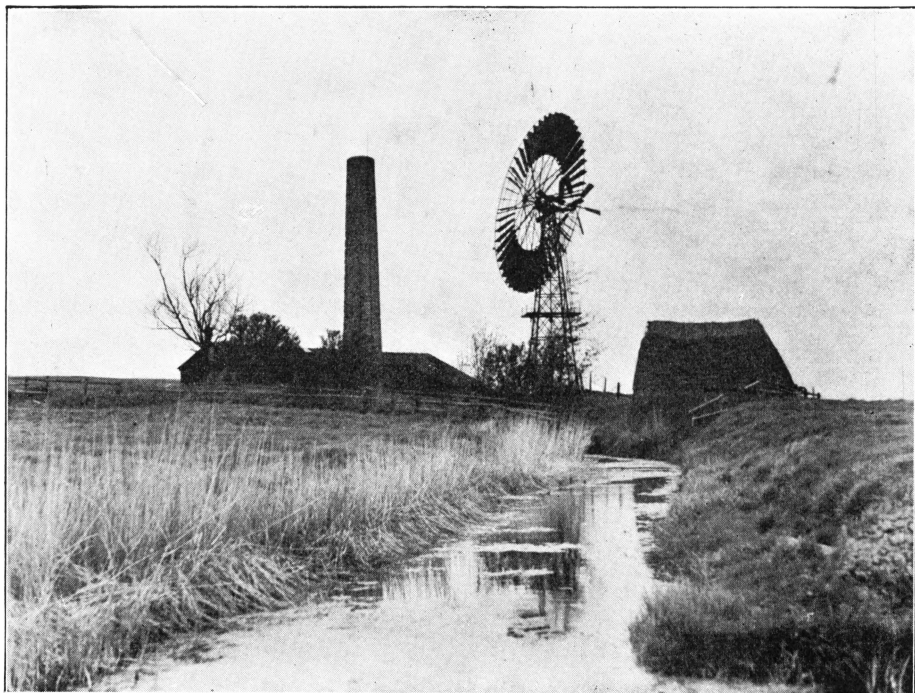
I en Oversigt 16/4 1901 opgør la Cour, at Prisen pr. Centner Sukkerroer, Affaldet medregnet, i Gennemsnit havde været for Femaarene 1885—89 64,8 Øre, 1890—94 71,2, 1895—99 65 og 1900 og 1901 henholdsvis 88 og 72 Øre. Nogen Guldgrube har det saaledes næppe været.

Det anførte giver for saa vidt fuld Forklaring paa Misforholdet mellem den store Produktionsforøgelse og Driftsøkonomien i disse Aar. Men desforuden er det givet, at et Jordbrug, som Næsgaards til Indledning var, bringes ikke i ydedygtig Stand uden store Driftsudgifter; og hvad det her drejer sig om, er vel nok Grundforbedringsarbejder, men for en væsentlig Del af den Art, at de afholdes af den aarlige Drift, Opfordringen hertil var ogsaa saa meget større, som det i saa Fald ikke krævede Hovedadministrationens Indblanding. Interessen og den landøkonomiske Forstaaelse her var nemlig ikke paa den Tid saaledes, som den siden er bleven.

Som nævnt foran havde Husdyrproduktionen i disse Aar vanskeligt ved, som Forholdene udviklede sig paa Næsgaard, at følge Trit med Planteproduktionen. Den foreslaaede Forøgelse i Koantallet til 70 Stk. bliver dog efterhaanden langt overskreden. 1892 opgiver la Cour, saaledes Antallet af Køer til 84, og ved Aarhundredskiftet til 110; og dette Antal, sammen med det tilsvarende Opdræt, udgør nu, hvad Staldene kan rumme.

Den anden Side af Sagen: Kvalitetsforbedringen skrider ogsaa frem. Efter Planen indkøbes i de første Aar en Del Dyr. Af en Opgørelse og Sammenligning, la Cour foretager 1884 mellem de i Tidens Løb indkøbte og selvtillagte Dyr, omfatter de første 35 Stk. og de sidste 26 Stk. Han sammenligner her disse to Grupper Mælkeudbytte og Udsætterprocent efter 1., 2., 3. og 4. Kalv og finder, at de indkøbte Dyrs Merudbytte i disse 4 Aar udgør gennemsnitlig 650 Pd. pr. Ko aarlig, og der var efter Forløbet af 4 Aar udsat 42 % af de indkøbte. Samtidig opdeler han de indkøbte efter Oprindelsessted, hvoraf fremgaar, at der 1877 er købt: 5 paa Falster og 5 paa Fyen, 1878 5 paa Falster og 13 paa Fyen og i 1883 7 Anglere paa Ourupgaard. Efter 1. Kalv er Udbyttet i Gen. 5464 Pd. af Kvierne fra Falster, 5809 Pd. af dem fra Fyen og 5893 Pd. af Anglerne, medens de 76 selvtillagte har givet 3975 Pd. Ved de senere Kælvninger bliver Forskellen mindre, efter 4. Kalv er der saaledes 30 selvtillagte med i Gen. 5806 Pd. Mælk, mod 5783 Pd. Mælk af 19 indkøbte, og af disse sidste staar nu de, der er indkøbt paa Falster, baade med større Mælmængde og lavere Udsætterprocent.

Man skønner af denne grundige Undersøgelse, at det drejer sig

Pumpestationen i Noret med Dampmaskine og Vindmotor.

om at skaffe Klarhed over, hvilke Veje der skal følges, og Resultatet siger, at eget Tillæg nok er sikrest. Siden indkøbes i hvert Fald kun enkelte Tyre, og det udelukkende af Anglerafstamning, ligesom det er denne Type, der nu bliver Maalet for Avlen.

Det, det her drejer sig om, er gennem strengt Udvalg at faa ren-dyrket de bedst mulige Ydelsesanlæg. Prøvemalkning har fra Be-gyndelsen af været gennemført hver Uge, og da der i Slutningen af 80'erne anskaffedes en Burmeisters Centrifuge, gennemførtes straks med Fjords Kontrolapparat ugentlig Flødebestemmelse af hver enkelt Kos Mælk, og fra Midten af 90'erne fortsattes med Gerbers Apparat.

Vedrørende Ydelsesresultaterne anfører la Cour 1892, at Ydelsen som Gm. af 3 Aar, 89—91, havde været af 84 Køer 5500 Pd. Mælk med 5,4 pCt. Fløde. Samtidig med er gjort et Uddrag af Regnskabet for de enkelte Køer, som viser, at der er Køer med ret store Ydelser, den bedste Ko har i Gm. af disse 3 Aar 9032 Pd. Mælk, og den næst-bedste 8710 Pd. Ydelsen i Gm. af det sidste 5-Aar i la Cours Tid blev af 100 Køer 5739 Pd. Mælk, 3,42 pCt. Fedt, 239 Pd. Smør med et Forbrug af 3929 F. E. Set fra Aar til Aar viser Mælkeydelsen jævn Fremgang, med Fedtprocenten er det derimod, lige som overalt i disse

Aar, en March paa Stedet, 1896—97, det første Aar Gerbers Apparat er brugt, var den 3,44, og ligger derefter med meget smaa og betydningsløse Afvigelser paa det samme i 1904—05. Dette saa den Gang ret trøstesløst ud, men kunde selvsagt ikke være anderledes, fordi Fremgang alene gennem Udvalg paa Hundyr er en meget langsom Vej, og Tyrematerialets Anlæg paa dette Punkt var jo ganske ukendt.

Med Udvalget af Tillægsdyr gaaes der iøvrigt rationelt frem, Køerne sorteres aarlig paa Grundlag af deres regnskabsmæssige Resultater, og dem, hvis Ydelse ikke findes tilfredsstillende, løbes ved en Korthornstyr, og Afkommet anvendes til Fedning sammen med udrangerede Kalve fra en lille Stamme Korthornskøer paa 6—8 Stk. Fedningen af unge Dyr blev herved ogsaa rekrutteret ved eget Tillæg. Denne sidste Afdeling opretholdtes indtil Slutningen af 90'erne, og dens Rentabilitet er stadig Gønstand for udførlig Behandling i la Cours Optegnelser.

Men ikke blot den avlsmæssige Side søgte la Cour efter den Tids Viden at bringe det bedst mulige ud af. Efter at Robert Koch i 1890 havde fremstillet Tuberkulinet, og Prof. B. Bang herhjemme i Begyndelsen af 90'erne gik i Brechen for ved Tuberkulinets Hjælp at bekæmpe Tuberkulosen, blev Sagen snart efter sat i Værk paa Næsgaard. Det viste sig da ogsaa her, at den af Bang anviste Fremgangsmaade kunde bringe Resultater. I Løbet af faa Aar var alle isolerede Stalde fulde af rene Dyr; tilbage var den store Gødningsstald, som til dette Brug lod meget tilbage at ønske i hygiejnisk Henseende, og som ogsaa praktisk talt var umulig at dele. Indrykningen af sunde Dyr her, selv om de isoleredes bedst muligt, viste da ogsaa, at Rensningen af denne Del i alt væsentligt blev en March paa Stedet. Men den Lære dette gav, var en paa dette Tidspunkt tiltrængt Bekræftelse af, at Bangs System var rigtigt og derfor ikke uden Betydning, fordi det den Gang, som forøvrigt længe efter, ikke blev tilfulde forstaaet.

Meget grundlæggende Arbejde, blandt andet ogsaa Familiestambogsføringen fra Midten af 90'erne, blev saaledes gjort med Besætningen paa Næsgaard i la Cours Tid. Men det gik her som overalt i disse Aar, at der vel var Fremgang ydelsesmæssigt set, men maalt med en senere Tids Alen var Resultaterne smaa. Statens Avlscenterkonkurrence, som afholdtes i Aarene omkring Aarhundredskiftet, i hvilke deltog alle Landets bedste Kvægbesætninger, viser saaledes, at Besætningerne af rød dansk Malkerace kun havde ca. 130 kg Smør og en Fedtprocent paa 3,40 i Gennemsnit.

Ja, vel var dette smaat, men Arbejdet var ikke af den Grund mindre fortjenstfuldt. Det var nemlig et Rydningsarbejde, som maatte og skulde gøres til Fremme af den større Avlssikkerhed, som senere skulde op-

naas. Og som ogsaa er opnaaet og videreført efter de samme Retningslinier, og ofte siden har gjort det let at købe sig til, hvad man den Gang kun kunde faa gennem et Arbejde med mange Skuffelser.

Faarebesætningen, der lige som Kvæget var af en meget tvivlsom Kvalitet i 1877, kommer efterhaanden til at indtage en ret fremskudt Plads i Næsgaards Husdyrhold. De spanske Faar dels sælges og dels opkrydses med Væddere af Kødrace, og samtidig indkøbes en Del Hundyr af sidstnævnte Slags, overvejende Oxfordshiredown. I 1891 regner la Cour i Vinterfoderplanen med 150 Moderfaar, 180 Aaringer og 60 Fedefaar, ialt ca. 400 Stk. Faarebesætningen er nu efterhaanden bleven en anerkendt Avlsbesætning, hvorfra sælges en Del Avlsdyr, og er iøvrigt efterhaanden næsten udelukkende baseret paa Salg af tidlige Vinterlam, for hvilke der betales meget høje Priser.

Af det anførte vil i store Træk være fremgaaet, hvorledes Bødriften paa Næsgaard ændredes i la Cours Tid. Men foruden Materiale hertil giver hans landøkonomiske Optegnelser et stærkt Indtryk af, hvor samvittighedsfuldt han i alle Forhold har forberedt sin Gerning, og de indeholder fra Næsgaardtiden i de i den Tid nedskrevne godt 500 Kvartsider, en Mængde landøkonomiske Oplysninger af ret vidtspændende Art. At gengive i Enkeltheder hvad i saa Henseende er behandlet, skal ikke her forsøges, blot skal nævnes, at man Aar for Aar finder skematisk opstillet, hvad der er høstet i hver enkelt Mark og af de forskellige Afgrøder, baade hvad angaar Læs og Udbytte iøvrigt, endvidere hvorledes det er anbragt under Indhøstningen, hvad Høsten har kostet i Arbejdsdage af henholdsvis Husmænd, Kvinder og Lærlinge, og i Kroner og Øre pr. Læs og pr. Høstdag. I disse Oversigter findes tillige et anslaaet Foldudbytte, som foruden at interessere ved en Sammenligning med det virkelige Udbytte, naturligvis har tjent til paa Forhaand at orientere med Hensyn til Planen for Høstens Anvendelse. Eksempelvis skal her anføres til Belysning af Nøjagtigheden ved en saadan Vurdering, Tallene for Aarene 1879 til 1883:

Anslaaet Udbytte i Td. . .	3430	3554	2643	3073	2868
Indvejet — i — . .	3298	3515	2547	3408	2895

Efter disse Opgørelser og naturligvis paa Grundlag af de kalkulerede Tal følger ligeledes hvert Aar en Plan over Foderforbruget, ikke blot til Besætningen som Helhed, men med hver Dyrart opdelt i Afdelinger med Forbrug af hver enkelt Foderemne, saaledes at der som Slutresultat ses Kornmængden, der kan blive til Salg, og hvad der skal indkøbes af Foderstoffer. Endogsaa hvad der kan blive til Raadighed af Strøelse kan ses kalkuleret.

Paa tilsvarende Maade er gaaet frem overfor Anvendelse af Kunstgødning og Frø, saaledes at det er muligt gennem en lang Aarrække

at følge Sammensætningen af baade Foder, Frø og Kunstgødning og Mængderne, der er anvendt. Ind mellem disse aarligt tilbagevendende Opgørelser kommer saa periodiske Oversigter over Rentabiliteten af Smør og Osteproduktion, Kvæg-, Svin- og Faarefedning m. m. Andelsmejeriernes Fremkomst giver f. Eks. Anledning til i 1888 at foretage en Sammenligning mellem Resultaterne fra 17 Andelsmejerier, 9 Fællesmejerier og Næsgaards Mejeri. Tallene for de første er meddelt af Konsulent Bøggild og giver en meget detailleret Oversigt over alle Enkeltheder. Her skal blot anføres Hovedposterne. Grundlaget er pr. 1000 Pd. Mælk:

	Næsgaard	Andelsmejerier	Fællesmejerier
Indtægt	46,00 Kr.	41,81 Kr.	44,21 Kr.
Driftsudgifter	6,13 —	5,86 —	7,09 —
Netto	39,87 —	35,95 —	37,12 —
Pd. Mælk pr. Dag	1220	4860	3360

Overgangen til Sukkerroedrift er naturligvis ofte Genstand for udførlige Beregninger og Sammenligninger, snart af driftsmæssig Art og snart vedrørende Transportforholdene. Situationen er jo i det hele gennem de fleste af disse Aar paa næsten alle Produktionsomraader en Balanceren paa Rentabilitetsgrænsen, og i mange Henseender en Brydningstid mellem gamle og nye Produktionsformer. Meget lidt af alt dette var endvidere ikke som nu forankret i Forsøgsresultater; tit og ofte ses da ogsaa den Slags Problemer optaget til forsøgsmæssig Belysning i Driften, eller fulgt med vaagent Øje gennem regnskabsmæssig Belysning.

Det meste af, hvad la Cour saaledes har optegnet her, vil i Dag, som før nævnt, mere have historisk end praktisk Interesse, og i saa Henseende mest for Næsgaard, fordi det i nogen Grad danner Fundament for Næsgaard af i Dag. Men det giver tillige for hans gamle Lærlinge, og ikke mindst for dem af disse, som han gennem Aarene valgte til Medhjælpere i Bedriften, en Baggrund for la Cours hele Indstilling.

Vel forberedt og vel gennemtænkt som alt i hans Optegnelser bærer Vidne om, saaledes var ogsaa hans Indstilling og Krav i den daglige Gerning. Naar Arbejdstiden var inde, Morgen og Middag, Vinter og Sommer, Aar ud og Aar ind, lige til det sidste og uden Hensyn til, om hans Nat havde været kort eller lang, stod han nogle Minutter før Arbejdstid sammen med Forvalteren og trak Linierne op for Dagens Gerning, og var inden længe tilfods eller til Hest gennem Stalde, Mejeri, Værksteder eller Mark for at paase, om alt var i Gænge efter Planen.

Og som alt saaledes skulde være vel forberedt, planlagt og gen-

Forstander la Cour med Familie, Funktionærer og Lærlinge.

nemført, saa skulde ogsaa i Overensstemmelse med, hvad der var Ledetraad for ham selv, Dagens Gerning bogføres og vel kommenteres baade af Funktionærer og Lærlinge. De strenge Krav, han i saa Henseende stillede, blev vel ikke altid forstaaet, men for la Cour var det magtpaaliggende, at ogsaa dette var i den rigtige Orden. Hvem husker f. Eks. ikke den Sved, Fodertabellen ofte kostede. Dette udførlige Dokument, der Uge for Uge Aaret rundt hver Lørdag blev udarbejdet af la Cour og Mejeristen, og som Lærlingene skiftevis en Uge igennem hver Dag skulde udveje Kraftfoder efter til Besætningens mange Afdelinger, og siden aflevere i opgjort Stand. Den kunde nok give Hovedbrud.

Adskillige fandt maaske nok alt dette vel vidtløftigt, men naar la Cour Vinteren igennem Søndag Eftermiddag med Overlærer, Mejerist og Forvalter ved sin Side og hele Lærlingeflokken i Følge, gik alle Besætningens mange Afdelinger igennem med Fodertabellen og Prøvemalkningsbogen som Grundlag, da skabtes sikkert i mangt et ungt Menneskes Sind en Forstaaelse af, hvad det betød, ikke blot her men overalt at arbejde med sikker Grund under Fødderne, og tillige en Forstaaelse af, at Teori ikke er et og Praxis et andet.

Med en Skoleform som Næsgaards var den Gang, og med la Cours hele Indstilling, var dette sidste noget helt afgørende, det var ikke for et Syns Skyld noget skulde gøres, men med solid og god Økonomi for Øje. Saa vidt muligt skulde alt tilvirkes og repareres i Gaardens Værksteder af de gamle solide Haandværkere, og Lærlingene skulde

om Vinteren i Værkstedet lære at give en Haansrækning med i dette. Hvad saaledes blev lavet, var solidt, men vel ofte mere billigt end smukt, og undertiden nok ikke fundet svarende til, hvad man mente burde kræves paa en Skole. Men vi husker la Cours Indstilling til Direktionen i 1877, hvor han siger, »at der bør tilstræbes at vise Lærlingene et praktisk Landbrug, drevet saaledes, at det baade bringer Fremgang og det bedst mulige økonomiske Resultat«, og dette var ikke et Mundsvejr; thi alt andet var hans ærlige og redelige Natur imod. For dette og meget andet, der ligger paa Linie hermed i la Cours Virke og personlige Livsførelse har sikkert mangan gammel Lærling senere i Livet i det stille sagt ham Tak.

Ja, og saa vil man maaske tilsidst sige, at saafremt det her anførte skal give et Billede af la Cour og hans Gerning, saa mangler der endnu noget; thi foruden at være Leder af en stor Landbrugsbedrift, var han ogsaa Skoleforstander, og det er rigtigt. Og ogsaa her møder vi gennem hans Optegnelser vedrørende Skolen, samme grundige og solide Arbejdsmaade. En særlig Protokol viser saaledes fra først til sidst, hvad han i hver Time har gennemgaaet, og i en anden alle Elevernes Navne, hvor de er kommen fra og rejst hen, da de forlod Skolen. Og hvad der er af særlig Interesse her, er en Karakteristik af hver enkelt Elevs Personlighed, saaledes som de har staaet for ham ved Afslutningen af baade 1. og 2. Aars Lærlingetid, og tit med Tilføjelser om deres Færd senere i Livet. Hvad la Cour i saa Henseende har optegnet, er Vidnesbyrd baade om hans Ansvarsførelse og Interesse for den Enkelte. Hans Bemærkninger paa dette Felt er korte og knappe og formet i Udtryk, der kun er beregnet til Vejledning for ham selv, men er alligevel for dem, der kender Personerne, ret betegnende.

Adskillige af la Cours gamle Lærlinge har jo i Tidens Løb faaet kendte Navne, at anføre hans Karakteristik af enkelte af disse fra deres Næsgaardstid som Eksempel, og under Navn kunde være fristende, men er jo ikke helt korrekt. Men mon de ikke kan tilgive. Han siger saaledes om:

Claudi Westh, Lærling fra 1886, nu Landbrugsministeriets Konsulent i Vandløbssager. — 1. Aar: Ret flink og flittig. — 2. Aar: Særdelvis dygtig og flittig i alle Maader.

H. C. Larsen, Lærling fra 1889, nu forhv. Kontorchef ved Statens Forsøgsvirksomhed, Tilsynsførende med Konsulentvirksomheden under Landbrugsministeriet. — 1. Aar: Flink, paalidelig og elskværdigt Menneske. Bliver sikkert dygtig. — 2. Aar: Som i Fjor. Dygtig og elskværdig.

M. K. Kristensen, Lærling fra 1898, nu forhv. Konsulent i Planteavl ved Foreningen af jydsk Landboforeninger, Konsulent for den jydsk Græsmarkssektion og Tilsynsførende med Landbruget i den store

Vildmose. — 1. Aar: Flink og adræt. Lovende. — 2. Aar: Flink i alle Maader.

Som Eksempel paa lidt andre Udtryksmaader følgende uden Navn:

A. 1. Aar: Meget flink og støt i alle Maader, men ikke just snillest. — 2. Aar: Særdeles flink og støt i alle Maader. Har efterhaanden faaet meget godt Greb paa Tingene.

B. 1. Aar: Ret kvik, men noget forsigtig og let. — 2. Aar: Ikke bedre end i Fjor.

C. 1. Aar: Lidt grov og mindre medgørlig. — 2. Aar: En dygtig Arbejder, naar han vil, men sejt.

D. 1. Aar: Upaalidelig og doven. — 2. Aar: Som første Aar.

Om la Cours Gerning som Skolemand viser hans Agerdyrkningslære, som var hans Fag, at det er den praktiske og erfarne Landmand, der fører Ordet, og ikke mindre vidner herom hans maanedlige Oversigter over Bedriften. Det er jo ikke altid lige let at staa som Lærer og samtidig som praktisk Leder af en stor Landbrugsbedrift. En Flok unge Mænd, der daglig gennem 2 Aar følger med i det hele, vil naturligvis være vagtsomme overfor Uoverensstemmelser mellem Teori og Praksis, og saaledes ogsaa her. Men mon alligevel ikke den mere modne Dom hos de fleste af la Cours Lærlinge siger, at her som der var la Cour uden Forskel den samme redelige Mand, der altid følte staaende paa Jorden med begge Ben. Og man vil sikkert ogsaa erkende hans Evne til uden mange Ord at føre en Disciplin, som ikke blót skabte Respekt om hans Person, men for de fleste førte til, at de kom til at holde af denne faamælte, tilsyneladende utilnærmelige, men dog varmhjertede Mand.

Naar en Skildring af la Cours Livsgerning, bygget i alt væsentligt paa hans egne Optegnelser, skulde gennemføres fuldt ud, kunde der være adskilligt at tilføje endnu; thi la Cours landøkonomiske Virksomhed strakte sig langt videre end til de Bedrifter, han i Tidens Løb stod som Leder af. I det landøkonomiske Arbejde paa Lolland-Falster, og her specielt paa Kvægbrugets Omraade, er det næppe for meget sagt, at han gennem hele sin Næsgaardstid var den ledende Mand, og blev det yderligere gennem sin Virksomhed som Formand for Stats-tyreskuekommissionen. Ham var det, da Kontrolforeningerne kom frem ved Midten af 90'erne, der organiserede dette Arbejde paa Lolland-Falster, og startede det med paa Næsgaard at uddanne en Flok Assistenten, der samtidig begyndte Arbejdet rundt omkring i Stiftet. Dagbladene paa Lolland-Falster bærer gennem Referater af Foredrag og Artikler talrige Vidnesbyrd om denne hans Virksomhed, og ligeledes mange Indlæg i Ugeskrift for Landmænd og Tidsskrift for Landøkonomi. Og hvad der er karakteristisk for ham er, at der i hans efterladte Papirer findes en Samling fuldt udarbejdede Manuskripter til Foredrag,

han har holdt, omfattende ca. 600 tætskrevne Sider. Ja, endvidere ogsaa Manuskripter til hans Taler ved de Vælgermøder, han holdt, da han to Gange var opstillet som Folketingskandidat i Nykøbingkredsen. Anledning til at nævne, er ogsaa hans større skriftlige Arbejder som »Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace i Lolland-Falsters Stift«, »Præmiering af Kvæghold i Maribo Amts økonomiske Selskab« samt to historiske Skrifter »Landøkonomisk Foreningsvirksomhed i 76 Aar« og »Maribo Amts økonomiske Selskab fra 1835 til 85« og Den Classenske Agerbrugsskole Næsgaards Historie fra 1799 til 1899. Alt dette er imidlertid offentligt tilgængeligt og skal derfor ikke behandles her. Men der kan være Anledning til at fremdrage, hvad Sekretær H. Hertel i sin Nekrolog over la Cour i Tidsskrift for Landøkonomi siger om denne Del af hans Virksomhed. Det lyder saadan: »Selvfølgelig var la Cour søgt som Foredragsholder og Skribent. Ikke fordi han var veltalende eller en fin Stilist, men baade hans mundtlige og skriftlige Fremstilling var tilforladelig som Manden selv. Det var ingen letløbende Fremstilling, der vakte Mistanke om, at Kundskaben maaske for en Del kun var leksika-grafisk, men det var en Fremstilling, der hentede sine Data og Overvejelser fra Omraader, hvor la Cour var hjemme og sikker, og derfor indeholdt mange værdifulde lagttagelser og Bemærkninger«.

I det, der nu er fremdraget, ligger vel i sig selv et Materiale til Vurdering af la Cours Livsgerning og Personlighed; men der er gaaet mange Aar, siden denne Gerning levedes, og derfor skal sluttes med at gengive Udtalelser, der kan vise, hvorledes han vurderedes af sin Samtid.

Forannævnte H. Hertel slutter saaledes Nekrologen med følgende: »Albert la Cour var en trofast Mand, trofast mod de Sager, han arbejdede for, de Institutioner, han kom i Forbindelse med, de Personer, han knyttede sig til. De mange, der krydsede hans Veje, vilde paa deres Side trofast bevare Mindet om hans stærke og dygtige Personlighed. Han hørte til en Generation, vort Landbrug skylder meget, til et Slægtled, der ejede Haab og Mod, Lyst og Iver, til at arbejde for de vide Kredse, og som ved deres udmærkede Virksomhed banede Vejen for Landbrugets Fremgang. Blandt mange gode Navne vil Albert la Cours være knyttet til Gennembrudets Tid, og han vil længe mindes som den fuldtro Arbejder i sit Kald«.

Men det var i Lolland-Falsters Stift, hans væsentligste Livsgerning faldt og der man kendte ham bedst. Da Meddelelsen om hans Død spredtes over Stiftet, bar alle Dagblade Vindnesbyrd om, hvad man derved havde mistet. I Lolland-Falsters Stiftstidende skrev Redaktør Chr. Reventlow: »... la Cour kastede sig med levende Interesse og stor Energi ind i Arbejdet for Landbrugets Fremme

overalt i Stiftet. Paa næsten alle Omraader tog han fat, og hans ualmindelige Arbejdsevne blev ogsaa taget i Brug i videste Udstrækning. Han var saaledes Formand for Kvægbrugsudvalget og Kontrolforeningerne, et virksomt og højtskattet Medlem af Maribo Amts økonomiske Selskabs Bestyrelse og Næstformand for Samvirksomheden mellem Stiftets Landboforeninger. Ikke mindst som Formand for Statstyreskuekommissionen udfoldede han et stort Arbejde og hævdede sine Meninger og Anskuelser med stor Kraft. Under de Brydninger, som kunde indtræde om den rette Fremgangsmaade paa et eller andet Omraade, vidste man altid, hvor la Cour stod, og gennem talrige Foredrag og mange Bladartikler søgte han ihærdigt at udbrede Kundskab og slaa til Lyd for Fremskridt. Der kunde være noget stejlt over hans Form, som ogsaa over hans personlige Fremtræden, og han kunde næppe betegnes som nogen god Taler. Men man mærkede altid, at der bag det skrevne og mundtlige Ord stod en Mand, der ikke blot vidste, hvad han vilde, men ogsaa, hvorfor han vilde det, og som oftest lykkedes det ham hurtigt at finde Sagens Kærne og at ramme Sømmet paa Hovedet. Overalt i hans Arbejde i Landbrugets Tjeneste traadte hans Personlighed stærkt frem, præget som den var af dyb Overbevisning og en varm Fædrelandskærlighed. ... Længe har en haard og snigende Sygdom undergravet denne tidligere saa stærke Mand, og Døden, der nu er kommen, kan vel for saa vidt ses som en Befrielse. Men dog vil hans Bortgang ikke blot betyde et Tab for det lølland-falsterske Landbrug, men den vil føles som en dyb Sorg, ikke blot blandt hans Nærmeste, men ogsaa blandt de talrige Medarbejdere, der i Aarens Løb paa saa mange Omraader har virket sammen med denne uegenyttige Hædersmand, og blandt de Tusinder paa disse Øer, med hvilke han er kommen i Berøring under et omfattende Arbejde, bag hvilke laa den ledende Tanke, at han vilde yde sit til at sikre og bygge de tusinde Hjem til Gavn og Lykke for disse selv, og til Styrkelse af det Land, hvis Grundvold de er.

Og lad saa la Cours Livsgerning som dansk Landmand slutte med det Navn, den begyndte med, og som har spillet saa stor en Rolle i hans Liv, idet gamle Tesdorpf's Søn, Frederik Tesdorpf, Ourupgaard, samtidig med Reventlow skrev: »Det, der udmærkede la Cour, var hans store Flid og utrættelige Arbejdsevne. Hver Gang noget skulde udrettes, som var brydsomt og ikke altid taknemligt, gik man aldrig fejl, naar man bankede paa hans Dør, saa udførte han det paa sin støtte, solide, brede Maade. Paa adskillige Punkter var hans Opfattelse og Syn forskelligt fra andres, men jeg tror, man roligt kan sige, at la Cour ikke efterlod sig en eneste Uven, og dette skyldtes ikke, at han var en vaklende Natur, der gik paa Akkord og søgte at tale Folk efter Munden. Han var forvist en Mand helt igennem i Ordets bedste Be-

tydning; saa han muligvis en enkelt Gang lidt fejl paa en Ting, saa vidste enhver, at det kun var menneskeligt; thi var der nogen, der viede sit Liv og sine bedste Kræfter til Arbejde i det Godes Tjeneste, saa var det Forstander la Cour. Min Berettigelse til at fremsætte disse Udtalelser søger jeg dels i, at hver Linie, la Cour i sin Tid skrev om min afdøde Fader, bar Vidne om den store Kærlighed og Hengivenhed han nærede til ham, og jeg holdt selv af la Cour; hans Liv og Virksomhed har faaet mig til at se op til ham med Højagtelse, og saa var der vel ingen af de mange udmærkede Medarbejdere, der i Aarenes Løb stod ved min Faders Side, der har staaet ham nærmere end denne gode danske Mand, der nu har lukket sine Øjne.

- *) Toner, som bølge mellem stille Grave,
fredfyldte Klange stemt fra Fredens Have,
kald som et Ekko fra svundne Dage
Minder tilbage.

Hjærternes ædle Streng I kan røre,
Sindet I smelte, Tankerne I føre
ud over Graven — frem et Navn I bære,
Mindet til Ære.

Stor var hans Gærning — spændt til mange Sider,
stor i sin Gærning stod han gennem Tider —;
stort var hans Hjærte, brændte end dets Lue
svagt kun til Skue.

Slægter af Samtid lærte ham at skatte,
ledtes af Sporet, som hans Gærning satte,
Slægter vil kende, at han virksom, vaagen
lyste i Taagen.

Vi, som med Vemod saa hans Øje briste,
her nu i Sten vil Minderuner riste —.
Skærmet af Freden skal, mens Tider rinde,
leve hans Minde.

- *) Skrevet af la Cours gamle Lærling fra 1880, Gaardejer Peder Pedersen, Damgaard ved Maaløv, til Afsløringen af en Mindesten, gamle Lærlinge satte paa la Cours Grav paa Aastrup Kirkegaard.

